

militaire spectator

WAARIN OPGENOMEN
DE OFFICIËLE
MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE
LANDMACHT EN DE
KONINKLIJKE
LUCHTMACHT

Het gevecht
in oorden
(zie blz. 581)

militaire spectator

MAANDBLAD

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

UITGAVE:

Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

Secretaris:
Denijsstraat 135, 2551 HJ Den Haag

Ledenadministratie:
K. Doormanlaan 274,
2283 BB Rijswijk

HOOFDREDACTEUR:

P. L. HoEVERS
brigade-generaal der Infanterie b.d.

p/a HKS, Frederikkazerne
v.d. Burchlaan 31, 2597 PC Den Haag
Telefoon (070) 16 66 29

ADJ.-HOOFDREDACTEUR:

W. C. Louwerse
commodore Koninklijke luchtmacht

REDACTEUREN:

J. M. J. Bosch
majoor der cavalerie

B. A. C. Droste
luitenant-kolonel van de Koninklijke
luchtmacht

dr. A. A. Klumper
kolonel van de militair psychologische
en sociologische dienst

ir. G. M. van der Laan
brigade-generaal van de technische staf

drs. J. W. M. Schulten
luitenant-kolonel verbindingdienst

BUREAUREDACTIE/PRODUKTIE:

Spul 47, 2511 BL Den Haag
Telefoon (070) 72 13 68

ABONNEMENTEN:

f 30,-, buitenland f 40,- per jaar
Losse nummers f 2,75

ADVERTENTIES:

N.V. Noord-Nederlandse Drukkerij
Postbus 6, 7940 AA Meppel
Telefoon (05220) 7 09 11
Contractprijzen op aanvraag

NADRUK VERBODEN

550 Officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

551 Omzien om te kunnen vooruitkijken

553 Spanjes militaire betekenis voor de NAVO, door J. S. E. F. Budziak en P. L. E. M. Everts, majoors der infanterie

561 Carnaval der demonen. Facetten uit de Spaanse Burgeroorlog, juli 1936 - april 1939, door H. Toorenvliet, publicist

572 FOFA, optie voor de Koninklijke landmacht, door J. Langhenkel, R. Veger en H. P. Ueberschaer, resp. majoor der fuseliers, majoor der genie, en Major i.G.

581 Lichte infanterie, aanvulling voor de verdediging, door P. F. A. Berkelaar (2, slot)

588 Nieuwe Amerikaanse marinestrategie, door J. J. Vaessen, kapitein ter zee b.d.

546 Boeken

OFFICIELE MEDEDELINGEN

KONINKLIJKE LANDMACHT
KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Uit de landmacht- en luchtmachtorders

LaO 78016 (81/44) / LuO 78515 (81/38). Reisbesluit militairen 1978 (herdruk, januari 1986).

LaO 86002 (51.16/33) / LuO 86501 (51.16/34). Deelneming aan verkiezingen.

LaO 73010 (78/397). Cursus voortgezette militaire vorming aan de Hogere Krijgsschool (herdruk, maart 1986).

LaO 77027 (56/58) / LuO 77518 (56/46). Aanmaak van leggerbescheiden bij opkomst voor eerste oefening.

LaO 86004 (55.1/9at) / LuO 86502 (55.1/9at). Wijziging boekwerk regelingen inkomsten militairen Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht (48e wijziging).

LaO 86005 (56/62) / LuO 86503 (56/48). Regeling tandheelkundige behandelingskaart.

LaO 83005 (51.15/113). Regeling vervoer voor rijksrekening bij verlof in het

buitenland verblijvende militairen alsmede voor uit het buitenland afkomstige dienstplichtigen die in Nederland hun militaire dienstplicht vervullen (herdruk, april 1986).

LuO 78515 (81/38). Reisbesluit militairen 1978 (herdruk, april 1986).

LaO 63058 (51.15/68). Regeling verlof, bewegingsvrijheid en vervoer voor rijksrekening voor militairen, die hun dienst verrichten in de Duitse Bondsrepubliek (West-Duitsland) en behoren tot de aldaar permanent gelegeerde brigade of de onder bevel van de commandant gestelde eenheden (herdruk, april 1986).

LaO 84006 (55.17/94). Regeling dagelijks reizen in buitenland geplaatste militairen (herdruk, april 1986).

LaO 62035 (55.17/52) / LuO 62540 (55.17/50). Verplaatsingskostenbesluit 1962 (herdruk, mei 1986).

LaO 7709 (23.1/79). Adviescommissie II bij de KL.

LaO 86007 (78/537) / LuO 86504 (78/184). Interimregeling examens Koninklijke Militaire Academie 1986.

LaO 78016 (81/44)/LuO 78515 (81/38). Reisbesluit militairen 1978 (herdruk, juni 1986).

LaO 86008 (55.73/14). Verstrekking van voeding in vrede-stijd.

LaO 85007 (55.17/95). Regeling dagelijks reizen tussen de woning en de plaats van tewerkstelling voor militair-

ren, geplaatst in Nederland, België of de Bondsrepubliek Duitsland, die niet woonachtig zijn in het land van plaatsing (herdruk, september 1986).

LaO 86010 (55.1/9au). Wijziging boekwerk Regeling inkomsten militairen Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht (49e wijziging).

Lamed 019-86 (78/543). Opleiding tot officier-munitietechnicus.

Lamed 020-86 (55.5/86) / Lumed 511-86 (55.5/83). Inkomensgrens bij vrijwillige ziekenfondsverzekering.

Lumed 509-86 (03/12). Brand-/inbraakverzekering messes en koffiekamers.

Lumed 510-86 (23.1/76n). Commissie van advies inzake opleiding tot officier voor speciale diensten van de Koninklijke luchtmacht.

Lumed 513-72 (02/33). Aanwijzing tot straffen bevoegde commandanten (herdruk, juli 1986).

Lamed 004-86 (55.3/244). Regeling sportevenementen.

Lamed 012-82 (21.2/30). Administratieve aanwijzingen ten behoeve van oefeningen in de Bondsrepubliek Duitsland (herdruk, juli 1986).

Lamed 015-86 (51.13/62). Overplaatsing van een eerste luitenant naar het wapen der Koninklijke marechaussee.

Lamed 016-86 (78/514b). Opleiding van officieren voor speciale diensten tot automatiseringsdeskundige.

Lamed 018-86 (78/542). Opleiding aan instituten voor wetenschappelijk onderwijs.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijkswege de „Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit dienen bekend te maken aan de administratie van de eenheid waarbij zij in onderhoud zijn.

Omzien om te kunnen vooruitkijken

MS Het jaar 1986 loopt al weer ten einde. Nog even en met veel vuurwerk, oliebol- en hopelijk gematigd drankgebruik luiden wij het jaar 1987 in. Vaak is dat het moment waarop datgene wat het voorbije jaar heeft gebracht, door de herinnering flitst. Meestal blijft het daarbij en is vervolgens de aandacht weer gericht op de toekomst; de nieuwe functie, de bevordering, de te verwezenlijken plannen, om maar enkele voorbeelden te noemen.

Zo ook wat de Militaire Spectator betreft. De zorg om goede kopij teneinde de toekomstige nummers goed en gevarieerd te kunnen vullen, en de hoop dat de Spectator uit de banderol wordt gehaald en wordt gelezen, is zo'n wens voor 1987. Het is goed vooruit te blikken, de toekomst is immers van groot belang. Soms echter past het om te kijken en een balans op te maken van het voorbije jaar.

Wat de Militaire Spectator betreft kan worden verwezen naar het alfabetische register op deze 155e jaargang, dat men in dit nummer aantreft. Daaruit valt in grote lijnen de conclusie te trekken, dat er een groot aantal, zeer gevarieerde artikelen is verschenen, geschreven door militaire au-

teurs. Ook de „lagere” rangen hebben daarin hun aandeel geleverd. Het valt echter op dat helaas een te beperkt aantal onderwerpen is behandeld, toegespitst op het (lagere) tactische niveau.

Er worden altijd suggesties gedaan met betrekking tot de inhoud van de Militaire Spectator. Die zijn erg welkom, hoewel de verwezenlijking daarvan niet altijd eenvoudig is. De redactie beschikt nu eenmaal niet over full-time-redacteuren. Zij is aangewezen op de artikelen die haar worden aangeboden. Die steun is van wezenlijk belang en gelukkig wordt die ook gegeven. De dank van de redactie gaat daarom uit naar alle commandanten en directeuren die ervoor hebben gezorgd dat over bepaalde thema's, gesuggereerd door de redactie, is geschreven. Zij beseft zeer wel dat zulks weer extra werk opleverde voor vaak dezelfde personen, maar hopelijk heeft dat achteraf toch enige bevrediging geschonken. Voortbordurende op de wens bepaalde aspecten in de Militaire Spectator te belichten kan worden gesteld, dat ook de Koninklijke luchtmacht haar steentje is gaan bijdragen. Een gelukkige ontwikkeling, want de Militaire Spectator is ook van de KLu!

Terugkomend op de hoop dat de Militaire Spectator ook wordt gelezen, kan de verzuchting worden geslaakt: „ook door de jongere officieren”. Een veel gehoord voorstel is wat meer voor die categorie te publiceren; onderwerpen waaraan zij, ook in de praktische uitoefening van alledag, wat kunnen hebben. De redactie wil wel, maar dan moet er ook geschikte kopij binnenkomen. Wat dat betreft is het aanbod pover. Men kan toch niet aannemen dat bij 1 (NL) Lk geen actuele onderwerpen aan de orde zijn die voor velen van belang zijn? Om er slechts enkele te noemen: „het inrichten van een commandopost”, „ervaringen met de nieuwe doctrine voor het verdedigend gevecht”, „man-handling”, „een beschouwing over het pro en contra van groeps-, pelotons- en compagnieswedstrijden”, „de gevechtsvoorposten in relatie met de vertragende strijdmacht en de vrw”, „een kritische beschouwing van de commandanten-inspecties”.

Ook het andere grote ressort van de Koninklijke landmacht, het COKL, zou veel meer van zich kunnen laten horen, met name op het gebied van (tactische) oefeningen, bv. gevechten in oorden en in bossen; lessen uit de geschiedenis waaruit

wij, ook nu, veel lering kunnen trekken; mogelijkheden en beperkingen van simulatoren; en nieuws op het gebied van de ontwikkeling van wapensystemen.

En wat de HKS betreft — het hoogste onderwijsinstituut van de KL — van dat instituut zouden beschouwingen over tactische en logistieke doctrinevorming, en excerpten van belangwekkende artikelen uit de (buitenlandse) vakpers in grote frequentie moeten verschijnen. De HKS is immers de „denktank” van de KL!

Wat de vakpers betreft, veel geld wordt besteed aan abonnementen op vakliteratuur, maar weinig wordt daarover gepubliceerd. Verschillende mogelijkheden zijn op te noemen om daarvoor een (geldig) excuus aan te voeren: of er staat niets in dat de moeite waard is; als dat het geval is is de vraag gerechtvaardigd of dat abonnement nog wel zin heeft — dat geldt tevens wanneer men door drukke werkzaamheden geen tijd heeft die vakliteratuur te lezen — of men komt niet aan schrijven toe. Wat dat laatste betreft is met enige goede wil

wellicht toch een oplossing te vinden. Hopelijk is die goede wil ook aanwezig bij de landmachtstaf waarvan — met uitzondering van de afdeling plannen en de Inspectie Vervoer en Verkeer — erg weinig wordt gehoord. Een goede wil alleen is niet voldoende!

Een terugblik kan zin hebben om te kunnen vooruitkijken, en de redactie van de Militaire Spectator wil dat. Dit oudste Nederlandse tijdschrift is wat u ervan wilt maken en het kan tot grote hoogte stijgen met uw stimulansen. Artikelen met een geclassificeerde inhoud kunnen niet worden gepubliceerd, dat is een ieder bekend, maar dat mag geen aanleiding zijn zich daarachter te verschuilen. Er zijn veel interessante zaken waarover ongeclassificeerd kan worden geschreven. Dat vergt tijd, inspanning en goede wil. Zulks geldt zeker ook voor de redactie; maar die maakt daarvan geen probleem. Voeg daarom een goed voornemen toe aan de reeds voor 1987 voorgenomen activiteiten. Grijp de pen en zet uw ervaringen, ideeën en voorstellen op papier!

Mededeling voor auteurs

Al geruime tijd is het paginahonorarium voor artikelen van f 40,- niet meer bijgesteld. Thans is besloten dit tarief aan te passen. Per 1 januari 1987 zal het met 25% worden verhoogd tot f 50,- per pagina.

Dit geldt inclusief door de auteur bijgeleverde, reproduceerbare illustraties. (Foto's: zwart-wit glanzend; tekeningen/schema's moeten voldoen aan de eisen, vermeld in punt 2.2. van de *Aanwijzingen voor medewerkers*, die tweemaal per jaar in de MS worden afgedrukt, laatstelijk in MS 11 van 1986, blz. 443. Losse exemplaren worden op aanvraag toegezonden.)

J. S. E. F. Budziak en P. L. E. M. Everts

majors der infanterie

Spanjes militaire betekenis voor de NAVO

Sinds de toetreding van Spanje tot de NAVO in 1982 is de vraag actueel welke betekenis Spanje voor de NAVO heeft. Die vraag heeft door het in maart 1986 gehouden referendum aan actualiteit gewonnen.

Spanje heeft een belangrijke strategische ligging aan de zuidflank van het NAVO-verdragsgebied. Het land heeft een groot aantal inwoners en beschikt over een uitgebreide moderne (militaire) industrie. Spanje kan voor een groot deel voorzien in de eigen defensiebehoeften; voorts exporteert het land defensiegoederen. De toevoeging van het Spaanse potentieel aan de NAVO kan van grote betekenis zijn.

De toetreding van Spanje tot de NAVO moet worden gezien in het licht van de democratisering en de wens medeverantwoordelijk te zijn voor de verdediging van West-Europa. Voorts heeft het land zich ook nauwer aan Europa verbonden door de toetreding tot de EG.

De uiteindelijke betekenis van Spanje voor de NAVO wordt bepaald door de politieke wil wel of niet metterdaad militair binnen NAVO-verband op te treden. Deze beslissing is in maart 1986 genomen door middel van het referendum. De gevolgen daarvan worden hier niet verder in beschouwing genomen, maar afgezien van de politieke wil is het mogelijk vast te stellen welke militaire waarde Spanje voor de NAVO kan hebben. Om die waarde in het juiste perspectief te kunnen zien, is het noodzakelijk kort aandacht te besteden aan de dreiging. Wij beschouwen daarom de landen rond de Middellandse Zee en de Sovjet-Unie. Vervolgens besteden wij aandacht aan de ligging van Spanje, zijn overzeese gebiedsdelen en eilanden in de Middellandse Zee en de Atlantische Oceaan. Wij stellen de betekenis van die ligging voor de NAVO vast. Eveneens beschouwen wij de mogelijkheden die de ligging van Spanje aan de

NAVO biedt en het gebruik van Spaanse infrastructuur door de NAVO.

Daarna bezien wij de militaire capaciteiten van Spanje. Daarvoor vormen wij ons een beeld van de strijdkrachten, zowel kwantitatief als kwalitatief. Van bijzonder belang daarbij is vast te stellen of Spanje mogelijkheden bezit zijn strijdkrachten elders in het NAVO-verdragsgebied in te zetten. Daarvoor zal de zee- en luchttransportcapaciteit van Spanje worden aangegeven.

Na deze beschouwingen is het mogelijk vast te stellen welke militaire betekenis Spanje voor de NAVO kan hebben.

Bij het bezien van de diverse factoren wordt geen rekening gehouden met politieke en economische overwegingen. Hoewel die van groot belang zijn voor een uiteindelijke Spaanse deelneming aan de NAVO, èn voor het bepalen van de mogelijkheden van Spanje, zijn deze factoren (op een gegeven moment) niet van invloed op de militaire betekenis van een land als zodanig. Bovendien zal niet nader worden ingegaan op de militair-industriële potentie voor de NAVO.

De dreiging

In het gebied rond de Middellandse Zee zijn voor Spanje twee afzonderlijke dreigingen te onderkennen. Enerzijds de dreiging die uitgaat van landen rond die zee en anderzijds die van de Sovjet-Unie. Bij het vaststellen van die dreiging is het van belang te constateren met welke middelen die landen Spanje kunnen bedreigen.

Voordat wij daartoe overgaan is het noodzakelijk vast te stellen waarop die dreiging zich naar alle waarschijnlijkheid zal richten. De ligging van Spanje en zijn overzeese gebiedsdelen maakt het voor dit land mogelijk de toegangen naar en de doorgang door de Straat van Gibraltar te beheersen. Een eventuele dreiging zal zich dan ook rich-

ten op dat Spaanse vermogen. Voorts is een mogelijke dreiging te onderkennen, gericht tegen de Spaanse bezittingen in Noord-Afrika.

Landen rond de Middellandse Zee

In feite kan men één land onderkennen dat mogelijk in conflict kan raken met Spanje, namelijk Marokko. Dat land maakt al gedurende lange tijd aanspraak op de Spaanse enclaves Ceuta en Melilla die aan de kust van de Middellandse Zee zijn gelegen. Tot nu toe heeft Spanje de Marokkaanse aanspraken afgewezen.

In de toekomst zou die situatie zich kunnen wijzigen als Spanje met Groot-Brittannië tot een overeenkomst zou komen omtrent Gibraltar. Dat zou voor Marokko aanleiding kunnen zijn de eisen kracht bij te zetten. Spanje zou dan in een moeilijke situatie kunnen komen omdat men dan Marokko een recht ontzegt dat men eerder zelf heeft verkregen.

De beschikbare militaire middelen van Marokko zijn vermeld in tabel 1. Daaruit kan men concluderen dat Marokko in staat moet worden geacht met succes op te treden tegen de Spaanse garnizoenen in de enclaves. (Spanje heeft in totaal in de garnizoenen 19.000 man gelegerd.)

TABEL 1
Voornaamste elementen van de Marokkaanse strijdkrachten

LANDMAGT	LUCHTMAGT	MARINE
130.000 man	13.000 man	6000 man
120 M-48	105 gevvlgtgn	1 fregat
70 AMX-13	15 C-130	6 avboten
600 APC's	20 gevheli's	14 patrschepen
350 sn art	60 theli's	1 bat marns

Van de overige landen rond de Middellandse Zee zijn op dit moment geen feiten bekend die zouden kunnen leiden tot een conflict met Spanje. Derhalve kan men nauwelijks spreken van een dreiging die van die landen zou uitgaan.

De Sovjet-Unie

Voor de Sovjet-Unie is de Straat van Gibraltar van essentieel belang voor de ontplooiing van haar zeestrijdkrachten in de Atlantische Oceaan. Bovendien heeft de Sovjetrussische handelsvloot eveneens een groot belang bij de Straat van Gibraltar omdat een groot aantal van haar schepen daarvan gebruik maakt.

Op dit moment heeft de Sovjet-Unie permanent een vlootverband in de Middellandse Zee (SOVME-DRON). De samenstelling is vermeld in tabel 2. In tijden van oplopende spanning kan dit vlootverband worden versterkt, onder andere met VTOL-carriers zoals de Minsk. Voorts kan een optreden van dat vlootverband worden ondersteund uit de Sovjet-Unie of vanaf haar steunpunten aan de Middellandse Zee. Dat betreft dan voornamelijk luchtsteun met lange-afstandbommenwerpers.

Bovendien kan het vlootverband worden ondersteund met strategische luchtlandingen en amfibische operaties. De Sovjet-Unie heeft daarvoor de beschikking over een aantal luchtlandingsdivisies en marinierseenheden.

TABEL 2
Mogelijke samenstelling van Sovmedron

2 kruisers	3 avboten	20 ostschepen
8 freg/destroyers	10 onderzeeboten	3 amfschepen

Geconcludeerd mag worden dat de Sovjet-Unie beschikt over de capaciteiten om de Spaanse beheersing van de Straat van Gibraltar te neutraliseren.

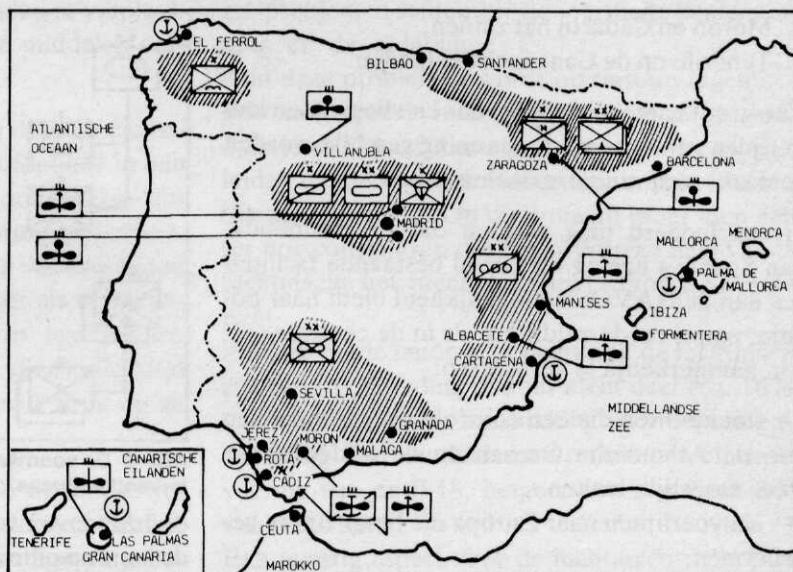
Geografische ligging

Het belang van de geografische ligging van een land wordt in grote mate bepaald door de onderkende dreiging. De belangrijkste dreiging voor Spanje, maar ook voor de NAVO in dit gebied, is reeds aangegeven. Nu zal verder worden ingegaan op de ligging van Spanje en de eventuele voordelen die voor de NAVO daaruit voortvloeien (afb. 1).

Samen met Portugal maakt Spanje deel uit van het Iberisch schiereiland. Het Spaanse grondgebied beslaat vijf zesde van het totale schiereiland. In het noorden scheiden de Pyreneeën Spanje van de rest van Europa over een afstand van ca. 450 km. In het westen wordt Spanje in hoofdzaak begrensd door Portugal en in het zuiden over geringe afstand door Gibraltar. De overige 2300 km grenzen aan de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee.

Toevoeging van het Spaanse grondgebied aan het NAVO-verdragsgebied levert een aantal voordelen op:

1. er ontstaat een verbinding over land met Portugal;

Afb. 1 De voornaamste havens en vliegvelden en de lokaties van de belangrijkste eenheden van de Spaanse strijdkrachten

2. het NAVO-achterland wordt aanzienlijk uitgebreid, waardoor de diepte van het NAVO-grondgebied toeneemt;
3. de mogelijkheid controle uit te oefenen in het westelijke deel van de Middellandse Zee, het oostelijke deel van de Atlantische Oceaan en in de Straat van Gibraltar wordt begunstigd;
4. het Spaanse grondgebied biedt de gelegenheid voor de opbouw van logistieke installaties;
5. uit de VS aangevoerde versterkingen kunnen het land gebruiken als verzamelgebied en als springplank voor inzet in de centrale of zuidelijke sector van de NAVO.

Bovendien kunnen de aan Spanje behorende eilanden een belangrijke rol voor de NAVO spelen. De Balearen in het westelijke deel van de Middellandse Zee kunnen worden gebruikt als een „onzinkbaar vliegdekschip”. Van hier kan een groot deel van de Middellandse Zee worden beheerst. De Canarische Eilanden in de Atlantische Oceaan kunnen een soortgelijke rol vervullen. In combinatie met de Azoren en het Iberische schiereiland kunnen de belangrijke scheepvaartroutes in dat deel van de Atlantische Oceaan worden beheerst.

De Spaanse enclaves Ceuta en Melilla kunnen een belangrijke rol spelen bij de bewaking van de toegang tot de Straat van Gibraltar en de Afrikaanse noordkust.

Behalve de voordelen die aan de geografische ligging van Spanje zijn verbonden is er een aantal

reeds bestaande militaire faciliteiten die de waarde van dit gebied voor de NAVO verder doen toenemen. Allereerst zijn dat de volgende maritieme bases.

1. El Ferrol in het noordwesten, met toegang tot de Atlantische Oceaan.
2. Cadiz in het zuiden. Deze haven biedt de mogelijkheid zowel in de richting van de Atlantische Oceaan als in de richting van de Middellandse Zee op te treden. In de directe omgeving van deze basis ligt Rota, het Amerikaanse steunpunt voor atoomonderzeeboten.
3. Cartagena in het oosten.
4. Las Palmas op de Canarische Eilanden.
5. Palma de Mallorca in het westelijke deel van de Middellandse Zee.

Rota, Cartagena en Palma worden op basis van bilaterale verdragen door de VS als steunpunt gebruikt. Of dat in de toekomst ook zo zal blijven is, gelet op de afspraken die bij het referendum zijn gemaakt, niet zeker.

Vervolgens beschikt Spanje op het vasteland en op zijn eilanden over een relatief groot aantal militaire en civiele vliegvelden. De belangrijkste militaire vliegbases zijn:

1. Villanubla ten noordwesten van Madrid;
2. twee bases in de omgeving van Madrid;
3. Zaragoza ten westen van Barcelona;
4. Manises en Albacete in de omgeving van Cartagena;

5. Moron en Cadiz in het zuiden;
6. Tenerife op de Canarische Eilanden.

Een groot aantal civiele havens en vliegvelden kan in tijden van oplopende spanning geschikt worden gemaakt voor militaire doeleinden.

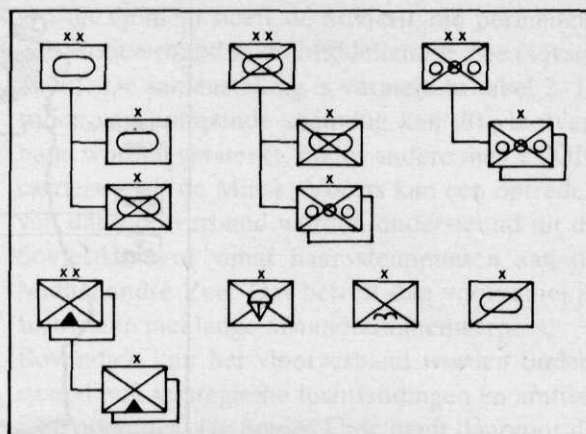
Geconcludeerd mag worden dat de combinatie van Spanje's ligging met de al bestaande faciliteiten aan de NAVO de mogelijkheid biedt haar positie, zowel op de zuidflank als in de centrale sector, aanmerkelijk te verbeteren:

- steunpunten die een controle over grote delen van de Atlantische Oceaan en de Middellandse Zee mogelijk maken;
- aanvoerlijnen naar Europa die beter zijn te beschermen;
- gebied dat relatief ver is verwijderd van eventuele strijdtonelen in de centrale sector en op de zuidflank, waardoor een operatie beter logistiek kan worden ondersteund en hergroepering en inzet eveneens ongestoord kunnen plaatsvinden;
- de mogelijkheid ontstaat nu op nóg een plaats te voorkomen dat de Sovjet-Unie haar vloot via de Straat van Gibraltar kan ontplooiën in de Atlantische Oceaan.

De Spaanse strijdkrachten

De landstrijdkrachten

In afb. 2 zijn de belangrijkste eenheden van de Spaanse landstrijdkrachten opgenomen. De totale sterkte bedraagt momenteel ca. 320.000 man. De territoriale eenheden blijven buiten beschouwing. Te zien is dat de divisies slechts beschikken over twee brigades en dat het gros van de eenheden is gemotoriseerd. Verder is er een groot aantal zelfstandige brigades. In de toekomst zullen de divisies uit drie brigades bestaan. Dat wordt mogelijk gemaakt door een aantal territoriale brigades te reorganiseren tot eenheden voor de zg. „Immediate intervention forces”. Deze eenheden zijn te vergelijken met het Nederlandse 1e Legerkorps. De landstrijdkrachten worden geconfronteerd met een aantal problemen die men tracht op te lossen door de reorganisatie van de gehele strijdkrachten. Zo heeft men in Spanje een zeer groot aantal officieren in verhouding tot de omvang van de landmacht (één officier op zes soldaten). Daardoor kan niet iedere officier de vereiste functies

Afb. 2 De voornaamste eenheden van de „Immediate intervention forces”

doorlopen om voldoende ervaring op te doen en is de kans op ontevredenheid groot.

De landmacht is traditioneel gericht op een territoriaal optreden en het handhaven van de interne veiligheid. Voor een optreden binnen de NAVO zal een andere mentaliteit noodzakelijk zijn. Dat is pas mogelijk als er voldoende tijd is verstreken waardoor jonge officieren in een nieuwe stijl zijn opgeleid.

Een ander probleem wordt gevormd door de verouderde uitrusting. Het grootste deel van de tanks, artillerie, antitankwapens en luchtverdedigingsmiddelen is verouderd. Zo beschikt men nog over grote aantallen M-47- en M-48-tanks en een grote diversiteit aan getrokken artillerie. Tabel 3 geeft een overzicht van het belangrijkste materieel. Ook het feit dat het gros van de infanterie-eenheden gemotoriseerd is gaat ten koste van de gevechtskracht.

TABEL 3
Voornaamste materieel landstrijdkrachten

tanks:	350 M-47, 110 M-48, 180 M-41, 320 AMX-30
infgevtgn:	250 BMR-600
infvtgn:	500 M-113
artillerie:	1200 sn van diverse typen en kalibers
antitank:	500 voornamelijk tlv
luchtdeel:	10 Nike Hercules, 24 Improved Hawk, 470 sn van verschillend type en kaliber

Vervolgens wordt de landmacht geconfronteerd met beperkte mogelijkheden om te oefenen. Eén oorzaak wordt gevormd door het relatief geringe deel van het landmachtbudget (ca. 10%) dat voor oefeningen beschikbaar is. Bovendien is de lokatie van de kazernes een oorzaak, want die liggen overwegend in dichtbevolkte gebieden waar geen of weinig oefenmogelijkheden zijn. Daardoor is

het noodzakelijk over grote afstanden te verplaatsen, waarvoor echter de financiële middelen ontbreken.

Nog een probleem wordt gevormd door de dienstplicht van 12 maanden. Was dit voldoende in een tijd dat men nog beschikte over „ouderwetse” infanterie, in een tijd van modernisering en vernieuwing is het een groot probleem de vereiste graad van geoefendheid te behalen. Zeker als de veranderingen binnen de landmacht in ogenschouw worden genomen, legt die korte dienstplichttijd naar alle waarschijnlijkheid een grote druk op de geoefendheid van de landmacht.

Een bijzondere component binnen de landstrijdkrachten wordt gevormd door de zelfstandige luchtlandingsbrigade en de zelfstandige parachutistenbrigade. Deze eenheden staan bekend als elite-eenheden met een groot aandeel beroepsmilitairen. Spanje beschikt over de luchttransportcapaciteit om één van deze brigades door de lucht te verplaatsen over middellange afstand (ca. 2500 km). Daarmee vormen deze eenheden binnen de landstrijdkrachten een flexibel, goed geoefend element.

Bovendien treft men in de landmacht nog vier bergbrigades aan. Deze eenheden zijn in de Pyreneeën gestationeerd. Hun bewapening is licht, waardoor zij ook geschikt zijn voor inzet met vliegtuigen of helikopters. Over de gevechtswaarde van die eenheden is moeilijk een uitspraak te doen. Aangenomen kan worden dat zij het best zijn te vergelijken met een infanteriebrigade.

De luchstrijdkrachten

In tabel 4 zijn de belangrijkste middelen van de Spaanse luchstrijdkrachten vermeld. Daaruit blijkt dat Spanje momenteel over 177 gevechtsvliegtuigen beschikt. Gelet op de omvang van het land en zijn strijdkrachten is dat een bescheiden aantal (vgl. NL: ca. 200). Opvallend is de verscheidenheid aan typen (4). Dat zal vermoedelijk

TABEL 4
Voornaamste materieel luchstrijdkrachten

33 F-5	250 overige vltgtn van verschillende typen t.b.v. training, log, ls
73 Mirage-I	
24 Mirage-III	107 heli's van verschillende typen (incl. 7 C-130/DC-8 12 gev'heli's)
82 kleine vltgtn	(72 F-18 in bestelling ter vervanging Mirage en F-4)

tot problemen leiden bij de logistieke ondersteuning en de opleiding.

Aan deze problemen wordt op termijn tegemoetgekomen door de invoering van de F-18, waarvan Spanje er 72 heeft besteld. Dat zal eveneens ertoe leiden dat de kwaliteit van de luchtmacht aanzienlijk zal toenemen. Op dit moment moet men echter nog constateren dat het overgrote deel van de luchtmacht het moet doen met verouderd materieel.

Evenals bij de landmacht heeft ook de luchtmacht een naar verhouding relatief klein deel (ca. 16%) van haar budget ter beschikking voor oefening en opleiding. Dat kan leiden tot problemen bij de invoering van de F-18, hetgeen ten koste zal gaan van de kwaliteit.

Een gunstig aspect voor de luchtmacht is het feit dat het grootste deel van het personeel bestaat uit beroepspersoneel. Dat zulks kwaliteitsverhogend werkt, behoeft geen nader betoog.

Het is van belang op te merken dat de luchtmacht een groot aantal transporttoestellen bezit. Weliswaar een aantal verschillende typen met verschillende capaciteiten, maar deze transportvloot is in staat een eenheid van brigadegrootte over middellange afstand te verplaatsen.

Tot slot verdient het Spaanse luchtverdedigingssysteem speciale aandacht. Het is een modern systeem dat door de VS is opgezet en volledig geautomatiseerd werkt op real-timebasis. De controle over het systeem vindt centraal plaats op een basis bij Madrid.

Het systeem bedekt het gehele Iberische schiereiland, delen van de Atlantische Oceaan en het westelijke deel van de Middellandse Zee. Het is aangesloten op het Portugese luchtverdedigingssysteem en kan op eenvoudige wijze worden gekoppeld aan het Franse systeem en aan Nadge (Nato air defence ground environment). Bovendien zijn er mogelijkheden met early-warningsystemen samen te werken.

Indien Spanje dit systeem ter beschikking van de NAVO stelt zal zulks ertoe leiden dat de NAVO-zuidflank optimaal wordt bewaakt en dat bovendien de diepte van de NAVO-luchtverdediging op de zuidflank zal toenemen.

De zeestrijdkrachten

In tabel 5 zijn de belangrijkste middelen van de

TABEL 5
Voornaamste materieel zee strijdkrachten

8 onderzeeboten	4 corvetten
2 carriers	12 avboten
11 destroyers (3 worden afgevoerd)	33 amfscepen
11 fregatten	1 regiment marns
	(1 ozbt en 4 freg in bestelling)

Spaanse zee strijdkrachten vermeld. Aangetekend zij dat de Spaanse marine momenteel wordt gemoderniseerd. Dat zal ertoe leiden dat, afgezien van die modernisering, het aantal onderzeeërs en fregatten zal toenemen. Ook zal een tweede carrier aan de vloot worden toegevoegd; die kan dienen als commando platform en is voornamelijk bedoeld voor de onderzeebootbestrijding. Na voltooiing van het moderniseringsprogramma zal Spanje in staat zijn ten minste vier escortegroepen te formeren. Bovendien zal het dan beschikken over een moderne vloot met een adequate bewapening (Harpoon, Seasparrow).

Een probleem bij de marine wordt gevormd door het grote aandeel dienstplichtigen in de bemanningen (ruim 70%). Gelet op de complexiteit van moderne schepen en hun wapensystemen is het twijfelachtig of de capaciteiten van die schepen volledig kunnen worden uitgebuit.

Bovendien wordt ook de marine geconfronteerd met een relatief klein budget (ca. 15% van het totaal) voor oefening en opleiding. Dat beide genoemde factoren van negatieve invloed zijn op de kwaliteit van de marine behoeft geen betoog.

Een volgend probleem kan worden gevormd door de logistieke ondersteuning van de vloot. De Spaanse marine beschikt niet of nauwelijks over ondersteuningsschepen om een optreden van de vloot ver van de thuishavens te ondersteunen. Daardoor is men aangewezen op logistieke ondersteuning uit relatief nabij gelegen havens of door ondersteuningsschepen van andere landen.

De Spaanse marine beschikt over een regiment mariniers; voor die eenheid heeft men voldoende transportmiddelen en ondersteuning om amfibische operaties op relatief grote afstand van Spanje uit te voeren.

Herstructurering van de Spaanse defensieorganisatie

Sinds 1980 voert men in Spanje een reorganisatie uit van de defensieorganisatie en de krijgs-

macht delen. Het doel is de defensie zo te organiseren dat Spanje de lasten ervan kan dragen en toch nog in staat is een effectieve defensiepolitiek te voeren. De reorganisatie werd ingegeven door de volgende drie factoren.

1. Het voorkomen van conflicten binnen de militaire organisatie. Sinds 40 jaar hadden de militairen in Spanje een grote rol gespeeld. Met de toenemende democratisering werd die rol aanzienlijk gereduceerd.
2. Het grote aantal problemen dat binnen de defensieorganisatie was ontstaan als gevolg van de zeer grote omvang en de wens tot modernisering.
3. De economische situatie in Spanje, die een herbezinning op de defensie-uitgaven noodzakelijk maakte.

De reorganisatie zal stap voor stap worden uitgevoerd om daarmee de acceptatie door het personeel zo gemakkelijk mogelijk te maken. Omstreeks 1990 zal de gehele reorganisatie zijn voltooid.

Achtereenvolgens nu de belangrijkste aspecten van de reorganisatie.

1. Men stelt een defensietopstructuur in met één ministerie van defensie. Binnen die structuur is een duidelijke scheiding aangebracht van verantwoordelijkheden tussen de politieke en militaire leiding. Het doel is het primaat van de politieke leiding zeker te stellen. Voorts moet deze structuur ervoor zorgen dat een samenhangend defensiebeleid kan worden gevoerd.

2. De dienstplicht wordt wettelijk verminderd tot 12 maanden en daarmee aangepast aan de werkelijkheid. Tot op heden was de dienstplicht 15 maanden, maar in de praktijk diende men niet langer dan 13 maanden. Men mag derhalve verwachten dat dit geen verdere nadelige invloed zal hebben op de toestand van de Spaanse strijdkrachten.

3. Men tracht voor de strijdkrachten een groter aantal vrijwillig dienenden aan te trekken. In verhouding tot het aantal dienstplichtigen was hun aantal beperkt. Een toeneming van het aantal vrijwillig dienenden, met name in technische wapens en dienstvakken, zal ertoe leiden dat de kwaliteit van de strijdkrachten, zeker op langere termijn, stijgt.

4. De sterkte van de landstrijdkrachten wordt ge-

reduceerd met ca. 40.000 man. Hiermee wil men bereiken dat de modernisering van de resterende eenheden kan doorgaan. Het effect van de reductie zal zijn dat men gaat beschikken over een kleinere maar modernere landmacht.

5. Het aantal oefendagen voor de krijgsmachtdelen wordt verhoogd. In het verleden was van het beschikbare budget slechts 10 tot 15% beschikbaar voor oefeningen. In de toekomst wil men dat percentage verhogen tot ca. 20. Daarmee zal de geoefendheid van de strijdkrachten in aanzienlijke mate kunnen toenemen.

6. Het officierscorps wordt gereduceerd. Binnen de Spaanse strijdkrachten heeft men een onacceptabel groot aantal officieren. Dat leidt ertoe dat de carrièremogelijkheden gering zijn en dat een groot aantal officieren nooit aan een commandofunctie toekomt. Hierdoor wordt onvoldoende ervaring opgedaan en is de kans op ontevredenheid bij het officierscorps groot. De reductie in aantallen wil aan deze bewaren tegemoet komen zodat vakkennis en motivatie in de toekomst zullen toenemen.

7. Aanschaf van modern materieel en de inschakeling van de eigen industrie op grotere schaal. Met deze maatregelen wil men de strijdkrachten moderniseren en tevens de werkloosheid in eigen land terugdringen. Voorts wil men minder afhankelijk worden van met name de VS voor de aanschaf van defensiematerieel.

Samenvatting en conclusies

De uitslag van het referendum in maart 1986 heeft de NAVO zekerheid gegeven over de positie van Spanje. Het is echter nog niet zeker of Spanje militair volledig in de NAVO zal worden geïntegreerd.

Door het Spaanse lidmaatschap van de NAVO wordt de controle van de Straat van Gibraltar verbeterd zodat de NAVO nu twee van de drie toegangen tot de Middellandse Zee beheerst. Daardoor zijn de aanwezigheid van de Sovjet-Unie en de dreiging die van dit land kan uitgaan beter te beheersen.

Behalve de voordelen, die voortkomen uit de geografische ligging van Spanje en een aantal overzeese gebiedsdelen, biedt het land de NAVO ook een groot aantal militaire faciliteiten die eventueel kunnen worden gebruikt. Bovendien kunnen de strijdkrachten van Spanje een belangrijke bijdrage vormen.

De landstrijdkrachten zijn groot van omvang maar op dit moment nog voornamelijk gemotoriseerd. Voorts beschikt men over verouderd materieel en zijn de strijdkrachten nog territoriaal georiënteerd. Bovendien heeft men nog grote problemen met het officiersbestand. De huidige reorganisatie moet deze knelpunten oplossen. De zelfstandige brigades waarover het land beschikt, gelden als elite-eenheden die samen met de bergbrigades

Literatuur

- Anon. — De Spaanse strijdkrachten: ¡Todos para la patria! *Legerkoerier* (1985)(11).
- Anon. — Die spanischen Landstreitkräfte. *Soldat u. Technik* (1984)(8).
- Anon. — *The geo-strategic importance of the Iberian peninsula*. Institution for the study of conflict. (1981)(133).
- The military balance 1985-1986*. Int. Inst. for Strategic Studies, Londen (1985).
- J. Colchero — Schets van de buitenlandse politiek van Spanje. *Int. Spect.* (1982)(10)611.
- A. S. Gijon — Spains role in the Atlantic Alliance. *Nato Rev.* 31(1983)16.
- A. S. Gijon — Squaring the circle of Spanish defence. *Nato's sixteen nations* 28(1983)(2).
- G. di Giovanni — The naval forces in the Mediterranean: a theatre for confrontation. *Naval Forces* 5(1984)(19)14.
- F. Moran — Spain and Nato. *Nato's sixteen nations* 28(1983)(2).
- C. Mota Pinto — Strength and unity. *Nato's sixteen nations* 28(1983)(2).
- A. Pelluz — Focus on on Spanish navy. *Navy international* (1981)(1).
- L. Penas — *Spain and the defense of Europe, a geopolitical perspective* (scriptie). Fort Leavenworth, Kansas (1979).
- J. S. Peralba — The Spanish airforce in the 1980's and beyond. *Nato's sixteen nations* 29(1984)(2).
- R. H. Porritt — *Spain and Morocco: the Spanish enclaves in North Africa, potential mediterranean security dilemma* (scriptie). Naval postgraduate school, Monterey/Calif. (1982).
- F. L. de Sepulva — Restructuring Spain's defense organization. *Int. Def. Rev.* (1984)(10)1431.
- D. Stockfish — Die Lage an der NATO-Südflanke. *Soldat u. Technik* (1983)(9).
- F. Treverton — *Spain, domestic politics and security policy* (Adelphi Paper 204). Int. Inst. for Strategic Studies, Londen (1986)21.

voor de NAVO een welkome versterking kunnen vormen.

De luchtmacht zijn relatief klein van omvang als men kijkt naar het aantal gevechtsvliegtuigen, die bovendien voor een groot deel verouderd zijn. Dat probleem zal ook door de reorganisatie moeten worden opgelost. De luchtmacht beschikt over de capaciteit één brigade door de lucht te vervoeren over middellange afstand. Het luchtverdedigingssysteem waarover het land thans beschikt voldoet aan alle moderne eisen en kan op eenvoudige manier in het NAVO-luchtverdedigingssysteem worden geïntegreerd.

De zeestrijdkrachten ten slotte beschikken over een relatief groot aantal gevechtsschepen, waaronder twee vliegdekschepen. Momenteel is het noodzakelijk dat een groot aantal schepen wordt gemoderniseerd en dat tot vervanging van verouderde schepen wordt overgegaan. Ook dat zal door de reorganisatie mogelijk worden gemaakt.

Een kritiek punt blijft echter het grote aantal dienstplichtigen op de vloot.

Een aspect dat voor alle krijgsmachtdelen geldt, is de korte dienstplichttijd van 12 maanden en het lage budget dat nu nog beschikbaar is voor opleiding en oefeningen. Ook deze problemen tracht men door de reorganisatie op te lossen.

Deze belangrijke reorganisatie van de Spaanse strijdkrachten is zo veelomvattend dat pas na voltooiing ervan een duidelijk beeld kan ontstaan over de kwaliteit van de Spaanse strijdkrachten en daarmee over hun waarde voor de NAVO. Vooralsnog kan worden gesteld dat de toetreding van Spanje tot de NAVO de positie op de zuidflank heeft versterkt. Afhankelijk van de uitvoering van de reorganisatie en de maatregelen, verbonden aan het referendum, kan de militaire waarde van Spanje voor de NAVO alleen maar toenemen. Dat is van groot belang, zeker als de VS hun aanwezigheid in de Middellandse Zee zouden beperken.

H. Toorenvliet

publicist

Carnaval der demonen

Facetten uit de Spaanse Burgeroorlog, juli 1936 - april 1939

Madrid, zomer 1936. Het politieke klimaat was in de Spaanse hoofdstad dusdanig verslechterd, dat moeiteloos met het Berlijn van omstreeks 1932 een vergelijking kon worden gemaakt. Met het aftreden van koning Alfonso XIII begon het tijdsbestek van de Spaanse tweede republiek. Eerst kwam een vrij korte periode met een gematigd republikeins bewind. Begin augustus 1932 werd men onaangenaam verrast door een militaire opstand in Sevilla, die werd geleid door generaal José Sanjurjo (sinds 1814 „pronunciamiento” nr 45!). Deze rebellie kon in de kiem worden gesmoord en Sanjurjo wist naar het buitenland te ontkomen. In september 1932 werden tot ergernis van de grootgrondbezitters de regeringsplannen voor agrarische hervormingen door een meerderheid van de Cortes goedgekeurd.

Na de conservatieve zege bij de verkiezingen voor de Cortes van november 1933 volgde de periode die smalend als „de republiek der monarchisten” werd aangeduid. In de herfst van 1934 werd de internationale publieke opinie ernstig geschokt door het wrede neerslaan, door de voor een groot gedeelte uit koloniale troepen bestaande strijdkrachten, van de gewapende opstand der mijnwerkers in Asturië. Ondanks de mooie toekomstmuziek, die in verschillende toonaarden ten gehore was gebracht, leefden deze mijnwerkers met hun gezinsleden nog steeds onder de erbarmelijkste omstandigheden.

Na een moeilijke tijd te hebben overleefd, keek politiek-links hoopvol uit naar de verkiezingen voor de Cortes van 16 februari 1936. Het kort daarvoor gevormde Volksfront (Frente popular) verwierf vrij onverwacht de meerderheid van de zetels. De overwinning kwam tot stand dank zij de politieke steun van de in Spanje zo omvangrijke anarchistische bewegingen, die naar schatting 1 à 1,5 miljoen stemmen hadden opgeleverd. Ingevolge enkele voor de verkiezingen gemaakte afspra-

ken zorgde eerst — de sinds 1931 president zijnde — Zamora ervoor dat de politieke samenstelling van het kabinet uiterst gematigd zou zijn. Die lijn werd door Azaña, die op 10 mei 1936 Zamora als president opvolgde, geheel doorgetrokken.

Hoewel de aversie van het Spaanse kiezersvolk tegen het politieke geharrewar beslist omvangrijk was, hadden sinds 1931 de progressieve politici toch enkele successen op hun naam weten te schrijven. Zo waren het verlenen van een autonome status aan het Baskenland en van een veelomvattende autonome status aan Catalonië inderdaad verwezenlijkt. Verder kwam de oprichting tot stand van de „Guardias de Asalto”, republikeinse stormtroepen die bestemd waren om te fungeren als tegenwicht van de — sinds 1844 bestaande en alom gehate — „Guardia Civil”. De nieuwe stormtroepen, die men tijdens de burgeroorlog vrijwel uitsluitend zou aantreffen bij de loyalisten, groeiden uit tot een van de best bewapende en gedisciplineerde onderdelen van de Spaanse strijdkrachten; iedereen was met een automatisch pistool bewapend en bovendien beschikte elke sectie van 10 man over een lichte mitrailleur.

Het voorspel

Sinds de linkse verkiezingszege waren de leden van de militaire top intens bezig met samenzworen, een feit dat evenwel bij de regering bekend was. Vandaar dat talrijke militaire prominenten, die in regeringskringen als onbetrouwbaar werden beschouwd, naar afgelegen posten werden overgeplaatst: generaal Franco naar de Canarische Eilanden, generaal Goded naar de Balearen, generaal Mola naar Pamplona, enz. Vanzelfsprekend hield de regering de uitgesproken loyalisten wel in haar nabijheid, zoals de chef van de generale staf generaal Vicente Rojo en de gouverneur van Madrid generaal José Miaja. ▷

**President Manuel Azaña
(1880-1940)**

Behalve de feitelijke onmacht van de politici en de ongepaste belangstelling voor de landspolitiek van de militaire prominenten waren tevens het conservatisme van de kerkvorsten en de ongunstige sociale omstandigheden waaronder het gros van de bevolking nog steeds gebukt ging, factoren die het uitbreken van een burgeroorlog eerder in de hand werkten dan tegenhielden. Bij de straatrreur in de grote steden en in Madrid in het bijzonder trachtten uiterst links en uiterst rechts elkaar de loef af te steken. Het neerschieten van de monarchistenleider José Calvo Sotelo, op 13 juli 1936, was bij uiterst rechts wel de druppel die de emmer deed overlopen. Enkele generaals richtten een nieuwe „Junta de la Defensa Nacional” op en besloten tot het afkondigen van een „pronunciamiento” (sinds 1814 nr 46!). De bekendste leden van deze Junta waren Franco, Goded, Mola, Queipo de Llano en de nog in Portugal verblijvende Sanjurjo, die met de leiding was belast. In het geheim verliet Franco zijn post en begaf zich per vliegtuig naar Spaans Marokko.

Dat gebied was bestemd om dienst te doen als uitvalsbasis bij het overbrengen van de opstand naar het moederland. Hoewel niet moeiteloos slaagde op 17 juli Franco toch in zijn opzet, maar pas op 6 augustus zou hij aan zijn medestrijders in het moederland kunnen melden, dat de verbindingswegen zowel te water als in de lucht veilig waren gesteld. De eerste 7000 man van het koloniale leger waren intussen al naar het moederland overgebracht.

Aangezien Sanjurjo al bij de start van zijn vliegreis naar Spanje dodelijk verongelukte, schoof Mola de als vrijmetselaar bekend staande generaal Miguel Caballenas als leider naar voren. Franco's kans zou zich pas maanden later voordoen.

In Spanje zelf vonden de eerste oorlogshandelingen plaats op 19 juli 1936. Beide partijen in wording beijverden zich, vooral in de grote steden, in de havenplaatsen en in de steden van militair belang, zoveel mogelijk bijval te verwerven. Het onoverzichtelijke geheel van de eerste dagen bood een chaotische aanblik. De rebellen, die alras als „de nationalistten” werden aangeduid, boekten tegen de verwachtingen in slechts magere resultaten. Van de grote steden vielen alleen Sevilla en Zaragoza in hun handen. Het bezit van Sevilla dankten zij aan het slimme optreden van Queipo de Llano, die in deze stad in gezelschap van slechts twee metgezellen was aangekomen. Verder verwierven de nationalistten kleinere steden als Pamplona, Salamanca en Burgos; de laatste plaats zou spoedig als de voorlopige nationalistische hoofdstad dienst doen. Zij konden verder bouwen op de steun van en uit de overzeese gebiedsdelen Spaans Marokko, de Canarische Eilanden, benevens drie van de vier eilanden der Balearen nl. Mallorca, Ibiza en Formentera.

Ook de loyalisten, die op hun beurt „de republikeinen” als benaming verwierven, kampten echter met grote moeilijkheden. In de nacht van 18 op 19 juli nam premier Quiroga, die de situatie niet meer aankon, ontslag. Hij werd opgevolgd door Martínez Barrio, die slechts luttele uren (!) aan de macht zou blijven. Barrio bood generaal Mola telefonisch nog een plaats in zijn ministerie aan, in de ijdele hoop de burgeroorlog op het nippertje te kunnen voorkomen. Onmiddellijk na Barrio's mislukking benoemde Azaña zijn vertrouweling José Giral tot premier. Prompt zwichtte Giral voor de van talrijke kanten komende druk om de volksmilitie alsnog van wapens te voorzien. Dat had voor de republikeinen als gunstig gevolg dat de laatste militaire tegenstand in de hoofdstad der nationalistten — hoofdzakelijk gevoerd uit de Montaña-kazerne, onder het commando van generaal Fanjul — ineens stortte. Ook om het bezit van Barcelona zou fel worden gevochten. Aldaar had de aankomst van generaal Goded voor grote verwarring gezorgd. Pas na drie dagen van harde strijd behaalden de Catalaanse milicianos de overwinning. Zowel Fanjul als Goded werden voor een gerecht gedaagd; beiden werden ter dood veroordeeld en de vonnissen werden door middel van de kogel voltrokken.

Na een korte aarzeling spraken in Valencia de

burgers en de militairen zich ten gunste van de republikeinen uit. Alras zouden de republikeinen over twee lange kustlijnen beschikken: die in het oosten vanaf de Franse grens tot en met Malaga en die in het noorden vanaf de Franse grens tot en met Gijón. Tevens bleef het eiland Menorca (Balearen) trouw aan Madrid. De republikeinen konden rekenen op de steun van een uiterst heterogeen gezelschap, waarvan onder anderen deel uitmaakten: de liberale katholieken, de socialisten, de sociaal-democraten, de links-republikeinen, de separatisten, de communisten en de leden van de invloedrijke anarchistische vakbewegingen.

Voor de zo individualistisch ingestelde Spanjaarden was voor de burgeroorlog de communistische partij geen groepering met aantrekkingskracht; eerst tijdens deze oorlog zou die partij een factor van betekenis worden.

Ingevolge de impopulariteit van de Spaanse militaire top beschikten de republikeinen over het gros van de — slecht geoefende en over weinig materieel beschikkende — dienstplichtigen van land- en zeemacht, benevens een klein aantal van de beroepsofficieren en onderofficieren. De meeste oorlogsschepen bleven onder de republikeinse vlag varen, maar door het gebrek aan officieren werden geen prestaties van betekenis geleverd. Op de eerste dag van militaire tegenacties van republikeinse kant, op 19 juli, hadden de matrozen en de mariniers zich van de meesten van hun officieren ontdaan, waarbij men gewelddadige acties niet had geschuwd. Bij de luchtstrijdkrachten sloot men zich van hoog tot laag vrijwel unaniem bij de republikeinen aan, waardoor Madrid de beschikking kreeg over een luchtvloot, die uit 150 à 200 geheel verouderde toestellen bestond. Het bestaan van de republikeinse stormtroepen verschafte de republikeinen de mogelijkheid, evenals hun tegenstanders, keurtroepen in te zetten.

De nationalistena rekenden op de steun van de conservatieven, de monarchisten, de traditionalisten of Carlisten, de falangisten, vrijwel de gehele geestelijkheid, het grootste gedeelte van het beroepspersoneel van de landmacht met inbegrip van de Guardia Civil en een klein gedeelte van het beroepspersoneel van de oorlogsvloot.

Tijdens de beginfase zouden de nationalistena moeten roeien met de riemen waarover zij beschikten. Dat nam echter niet weg, dat hun reserve aan officieren en onderofficieren enorm groot was. Ver-

der kon de troepenmacht van Mola zeker niet imponeren, en voorts zou spoedig blijken dat uit de rijen der falangisten hooguit 10.000 man konden worden geput. Alleen de Carlisten zouden met hun fanatieke „requetés” élite-eenheden in het veld kunnen brengen. De nationalistische stootkracht zou aanvankelijk uitsluitend voortkomen uit de aanwezigheid van de 4000 man van het Vreemdelingenlegioen en van de 15.000 man Moorse Regulares die door Duitse en Italiaanse transportvliegtuigen geleidelijk aan naar het moederland werden overgebracht. Het commando over deze koloniale troepen was in handen van de befaamde generaal Yagüe, die evenwel onder de supervisie van generaal Franco ging opereren.

Interventie en non-interventie

Ingevolge de verkiezingsoverwinning van het volksfront in Frankrijk werd de socialist Léon Blum op 5 juni 1936 premier. Na het uitbreken van de Spaanse Burgeroorlog ging de sympathie van Blum en de zijnen vanzelfsprekend naar de kant van de republikeinen. Aangezien Blum en zijn mi-

Aan republikeinse zijde namen ook vrouwen deel aan de exercities van de „milicianos”

nister van buitenlandse zaken Yvon Delbos bevreesd waren voor internationale inmenging, zeten zij zich serieus in voor een non-interventieplan. De Franse ideeën werden in enkele Europese hoofdsteden oprecht onderschreven, terwijl de regeringen in Berlijn, Rome en Lissabon meesmuilend hun instemming betuigden. Vooral de machthebbers in Berlijn en Rome, die sinds het begin al boter op het hoofd hadden, ondernamen pogingen de Zwarte Piet aan de Sovjet-Unie door te schuiven, en Moskou zou pas na medio oktober de eerste hulpverlening aan de republikeinen verwezenlijken. Op 8 augustus werd in Londen een non-interventiecommissie samengesteld; de eerste bijeenkomst vond op 9 september plaats.

Hoewel begin september eigenlijk alleen nog maar de vrij omvangrijke Italiaanse inmenging kon worden vastgesteld — het aan de nationalistten ter beschikking stellen van transportvliegtuigen, tanks, technici en maritieme hulp — werden de afgevaardigden tevens met talrijke andere problemen geconfronteerd. Pas later besloot Mussolini een complete strijdmacht naar nationalistisch Spanje te laten overbrengen. Al in januari 1937 stonden ongeveer 15.000 Italiaanse soldaten op Spaanse bodem, en die sterkte zou nog voor het begin van maart tot ruim 40.000 man (4 divisies) worden opgevoerd. De Italiaanse ambassadeur in Londen, graaf Dino Grandi, een kleurrijke figuur die bovendien pro-Brits was, had stellig geen gemakkelijke taak.

Ook in Genève en in de wandelgangen van de Volkenbond in het bijzonder werden goedbedoelde pogingen ondernomen om de uitbreiding van het Spaanse drama te voorkomen, maar officieel werd getracht alles op de lange baan te schuiven, hetgeen goed werd aangetoond door de weigering, op 21 september 1936, van de Argentijnse, pro-nationalistische, voorzitter Carlos Saaveda Lamos de Spaanse aangelegenheid op de agenda te plaatsen. Ondanks de overdreven aandoende vrees van de Franse regering werd zo nu en dan de Frans-Spaanse grens toch even opengesteld, waardoor kleine maar onontbeerlijke wapen- en munitiezendingen uit België, Tsjechoslowakije, Zwitserland en uit Frankrijk zelf aan de republikeinen konden worden toegespeeld. Verder waren de machthebbers in Berlijn tijdens de beginperiode van het gewapende conflict niet bereid tot actieve deelneming. Niet alleen door het brutale Italiaan-

se voorbeeld maar vooral door het aandringen van Canaris en Göring werd in het begin van de herfst alsnog tot deelneming besloten. De daarvoor opgerichte „Legion Condor” bestond hoofdzakelijk uit specialisten en technici van de luchtmacht en het pantserwapen, die ter plaatse zouden kunnen beschikken over eigen materieel dat speciaal voor hen was aangevoerd. Het, bewust sterk wisselende, Duitse personeelsbestand zou het totaal van 7000 man zelden overschrijden. De Duitsers slaagden volkomen in hun opzet: het testen van hun eigen moderne materieel benevens het benutten van de mogelijkheden tot vergelijking met het materieel en het gedragspatroon van hun eventuele toekomstige tegenstanders.

Van het begin af stelde het fascistische bewind in Lissabon alles in het werk om de nationalistten en hun bondgenoten de helpende hand te bieden. De Russische inmenging ten gunste van de republikeinen kwam pas laat op gang. Na zich eerst geldelijk volledig te hebben gedekt (een gedeelte van de Spaanse goudschat was in Odessa aangekomen), begonnen de Russen hun activiteiten met het uit de grond stampen van handelshuizen in diverse Europese steden. Deze zogenaamde im- en exportfirma's, die onder leiding stonden van uitgezochte stromannen, waren onder meer gevestigd in Brussel, Parijs, Warschau en Zürich. Hun voornaamste taak bestond uit het afstropen van de internationale wapenmarkt benevens de organisatie van geraffineerde transportmogelijkheden. Er zou zowel met neutrale als met Russische schepen, die evenwel op de heenreis onder een andere vlag voeren, worden gewerkt. Elk schip beschikte over voortreffelijk vervalste uitklaringsdocumenten, en tevens kon een onjuiste haven van bestemming feilloos worden aangetoond. De Sovjetrussische schepen, die hun lading hadden gelost, voeren meestal onder eigen vlag weer naar hun thuishavens. De Duitse en Italiaanse oorlogsschepen, die de republikeinse Middellandse-Zeehavens soms hinderlijk blokkeerden, konden tegen deze geraffineerde opzet vrijwel niets uitrichten.

Moskou zond tevens een uitgebreide militaire missie, samengesteld uit stafofficieren, tank- en luchtmachtspecialisten en technici. Hun opdracht luidde zich met zoveel mogelijk zaken te bemoeien, terwijl iedereen — uiteraard met uitzondering van tankbemanningen en vliegend personeel — zich op behoorlijke afstand van het oorlogsgebeuren

Een (naoorlogs) defilé van het martiale Spaanse vreemdelingenlegioen

diende op te houden. Met inbegrip van de politieke adviseurs zou de Sovjetrussische missie de ongeveer 3000 man nooit te boven gaan. Bij de werving van vrijwilligers voor de internationale brigades hadden de Russen een grote maar goed gecamoufleerde vinger in de pap.

De leden van de conservatieve Britse regeringen van Baldwin en, na mei 1937, van Neville Chamberlain stonden verre van vijandig tegenover de nationalistes, maar begrepen tevens heel goed dat zij de republikeinen niet zomaar konden laten vallen. Zo emotioneel als Parijs bij de Spaanse broederstrijd was betrokken, zo onverschillig was in feite Londen. Ook de houding van de Verenigde Staten vertoonde eigenaardige aspecten. De democratische president Franklin Delano Roosevelt (ambtsperiode 1933-1945) liet niet na door middel van openlijke afkeuringen de machthebbers in Berlijn en Rome de les te lezen. Bovendien werd aan de actieve deelneming van Amerikaanse vrijwilligers aan de kant van de republikeinen in Washington niet zwaar getild. Daar stond tegenover, dat de Verenigde Staten tijdens de burgeroorlog de nationalistes regelmatig en royaal van olie voorzagen, een feit dat Washington in latere jaren geen windeieren zou leggen.

De meeste van de hierboven vermelde aangelegenheden dankten hun ontstaan aan politieke overwegingen, die of op de korte of op de lange termijn waren geënt en bovendien stuk voor stuk

met winstbejag waren vermengd. Derhalve mag de enige werkelijk onbaatzuchtige hulpverlening niet onvermeld blijven. Die werd verleend door Mexico en viel ten deel aan de republikeinen. Onder de bezielende leiding van generaal Lázar Cárdenas, die van 1934 tot 1940 Mexico als president bestuurde, werd alles in het werk gesteld om gedurende het gehele krijgsverloop de republikeinen aan zoveel mogelijk oorlogmaterieel en andere goederen te kunnen helpen. Zelfs werd soms de doorberekening van de kosten achterwege gelaten. Ook na de republikeinse ineenstorting zouden de Mexicanen zich blijven inzetten voor betere levensomstandigheden van de talrijke emigranten.

Augustus tot en met december 1936

Terug naar de beginperiode van de krijgshandelingen, die door beide partijen waren benut voor het consolideren van de verworven posities. De te snel gedane uitspraak van generaal Mola dat de nationalistes met vier colonnes oprukten naar Madrid, gecombineerd met de morele steun van de in de hoofdstad aanwezige „vijfde colonne”, berustte op grootspraak. Tevens bleek het in oostelijke richting verplaatsen van de frontlijn Huesca—Teruel voor hen — althans voorlopig — een te zware opgave te zijn. Aan de Portugees-Spaanse grens en aan de noordwestelijke Frans-Spaanse grens aan de Golf van Biscaye boekten de nationalistes echter wel militaire successen. Door de inneming van Córdoba, gevolgd door die van Badajoz op 14 augustus waren de laatste republikeinse eenheden aan de Portugese grens uitgeschakeld. En na het voeren van zware strijd waren de nationalistes, die inmiddels met 700 man van het Vreemdelingenlegioen waren versterkt, in staat op 5 september Irún in te nemen, gevolgd door de verovering van San Sebastián op 13 september. Derhalve onderging in deze contreien het republikeinse gebied een aanzienlijke inkrimping. Bovendien zagen de nationalistes in dat een serieuze bedreiging van Madrid alleen tot de mogelijkheden zou gaan behoren wanneer zij eerst het reeds langdurig belegerde garnizoen van het Alcázar in Toledo zouden ontzetten. Het heldhaftige verzet van het uit ongeveer 1250 man bestaande garnizoen, dat door kolonel José Moscardo werd gecommandeerd, sprak uitermate tot de verbeelding. De nationalistes aarzelden niet uit deze situatie de nodige militaire

èn politieke munt te slaan. De voornamelijk uit legioensoldaten bestaande nationalistische aanvalers behaalden op 28 september de overwinning nadat zij de republikeinse ring om Alcázar hadden opengebrouwen en vernietigd en waardoor tevens geheel Toledo in hun macht was gekomen.

In de tweede week van oktober nam de nationalistische druk op Madrid in kracht toe. Op 7 november konden de nationalistische „Universiteitsstad” van de hoofdstad bezetten. Daarna werd algemeen de val van Madrid verwacht. Dat gebeurde echter niet, hetgeen voor een belangrijk deel was te danken aan de internationale hulp aan de republikeinen die langzamerhand werkelijk het zo hoognodige had opgeleverd. Niet alleen konden in Madrid de nationalistische worden teruggedrongen, ook elders trad aan de frontlijnen een tijdelijke stabilisatie op.

Ook aan de politieke fronten had aan beide kanten het nodige plaatsgevonden. In Madrid was op 4 september de militante socialist Largo Caballero premier geworden. Zijn kabinet werd een links etiket opgeplakt maar hoewel meer kracht ervan uitging kon het toch nog als gematigd worden beschouwd. In nationalistisch Spanje werd op 1 oktober generaal Franco niet alleen tot generalissimo benoemd maar tevens tot leider van de staat uitgeroepen. De nieuwe en slimme dictator kende nu nog maar één mogelijke rivaal, namelijk Mola. Ingevolge de nationalistische druk op Madrid verplaatste op 8 november de republikeinse regering haar zetel naar Valencia.

Inmiddels besloot op 23 oktober de Portugese regering de diplomatieke betrekkingen met de republikeinen te verbreken.

De internationale brigade

Aangezien talrijke vrijwilligers van de internationale brigade hun vuurdoop al bij de verdediging van Madrid ondergingen, dienen enkele feiten over de brigade te worden vermeld. Na afloop van de strijd werd de toeloop voor deelneming aan de republikeinse zijde geschat op 35.000 vrijwilligers in totaal. Onbetwiste koplopers waren de Fransen met 10.000, gevolgd door de combinatie van Duitsers en Oostenrijkers met 5000, de Italianen met 3500, de Amerikanen met 3000 en de Britten met 2000 man. Tevens waren er nog kleinere aantallen vrijwilligers uit België en Nederland en uit de

Vrijwilligers van de internationale brigade

Scandinavische en de Oosteuropese landen. De eerste 600 vrijwilligers kwamen uit de Sovjet-Unie; het waren Oostenrijkse emigranten, die Moskou maar al te graag zag vertrekken. Het was opvallend dat zich onder de vrijwilligers geen enkele Sovjetrussische burger bevond; bij de bevelvoering waren — slechts als adviseur — wel Russen betrokken.

In het algemeen waren de vrijwilligers aan republikeinse kant uitstekende en tevens goed gemotiveerde soldaten. Tot de allerbesten behoorden zonder meer de Amerikanen en de Britten; later zouden de 3000 Angelsaksische overlevenden het verlies van 2000 gesneuvelden betreuren.

Indien de Duitse vrijwilligers en de Italiaanse quasi-vrijwilligers buiten beschouwing worden gelaten, wordt duidelijk dat nationalistisch Spanje voor internationale militaire deelneming niet veel aantrekkingskracht vertoonde. Slechts enkele honderdtallen andere buitenlanders zouden de nationalistische gelederen komen versterken. Zij bestonden voornamelijk uit Portugezen, Ieren, een klein aantal Britten en ten slotte enkele tientallen Fransen. Vooral de laatsten, de leden van het „Jeanne d'Arc-bataljon”, etaleerden hun goede soldateske eigenschappen.

Vanzelfsprekend waren de, beroepshalve aanwezige, oorlogscorrespondenten aan beide zijden van de frontlijnen te vinden. Zo werkte de bekende Brit Sefton Delmer officieel aan beide kanten, terwijl de Brit van Hongaarse afkomst Arthur Koestler noodgedwongen hetzelfde presteerde. Schrijvers als Jef Last en de Duitse emigranten Gustav Regler en Ludwig Renn (het pseudoniem van baron von Golzenau) namen aan de republikeinse kant actief aan de strijd deel. De Fransman André Malraux zette zich in woord en geschrift in ten gunste van de republikeinen, die door zijn toedoen tevens de beschikking kregen over een vijf-

tigtaal verouderde maar nog bruikbare gevechtsvliegtuigen.

Het tijdens de burgeroorlog door Ernest Hemingway op republikeins gebied geschreven boek „For whom the bell tolls” is ongetwijfeld een van de meest gelezen werken, die deze worsteling behandelen. Gestimuleerd door Hemingway e.a. maakte de Nederlandse cineast Joris Ivens zijn propagandafilm „De Spaanse aarde”. De Italianen maakten over het epos van het „Alcázar” een sterk geromantiseerde speelfilm, die zelfs tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers — althans tijdelijk — als propagandafilm zou worden gebruikt.

Bewogen jaar 1937

Al in januari ondernamen de nationalistena een nieuwe poging ter overheersing van de hoofdstad. Aanvankelijk boekten zij succes, want de rivier de Jarama werd overschreden, waardoor tevens een klein gedeelte van de belangrijke verkeersader van Madrid naar Valencia werd bereikt. De felle gevechten eindigden in de loop van februari met de terugtocht van de nationalistena. Als een pleister op de wonde was (op 8 februari) in de zuidoostelijke sector de havenstad Malaga op de republikeinen veroverd.

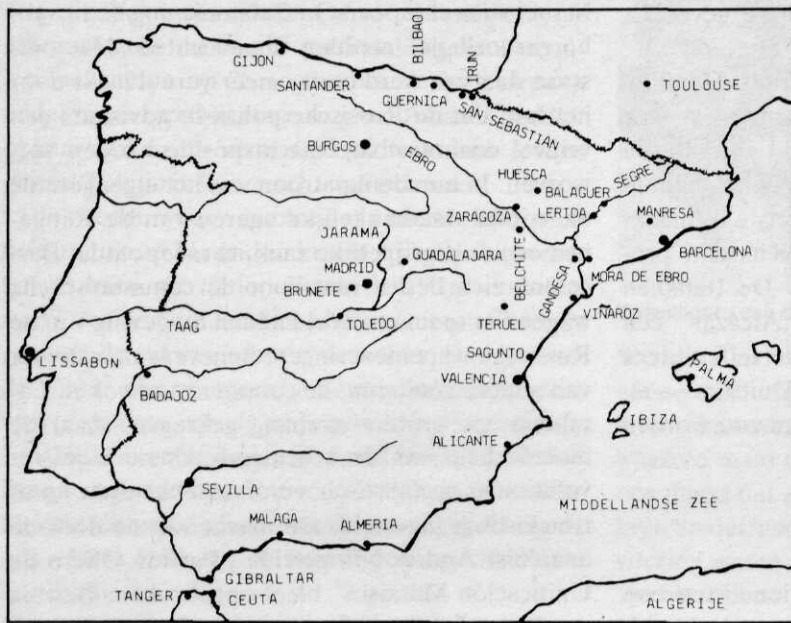
Daarna trachtten de nationalistena in de noordwestelijke sector van het Madrileense front een doorbraak te forceren. Onder het bevel van de tot generaal bevorderde Moscardo zetten zij 20.000 man in, die door een Italiaanse troepenmacht van 30.000 man werden ondersteund. Deze laatste bezorgden de nationalistena de nederlaag, want in de slag bij Guadalajara (20-23 maart) werden de Italianen vrijwel volledig in de pan gehakt. Tijdens deze slag hadden de republikeinen diverse eenheden van de internationale brigade ingezet, waarbij het uitblinken van de Italiaanse vrijwilligers tot de belangrijkste facetten behoorde.

Ook het noordelijkste gevechtsterrein kwam echter weer in het nieuws. De tot dusver vrijwel onbekende plaats Guernica werd op 24 april door Duitse vliegtuigen op weezinwekkende wijze gebombardeerd; het langdurige bombardement werd geheel systematisch uitgevoerd. In elk geval had het voor de inwoners van de noordelijke contreien een teken aan de wand kunnen zijn; voor hen was nog een lange lijdensweg uitgestippeld.

In mei zou echter eerst in Catalonië nog een „subburgeroorlogje” worden uitgevochten. Het ontstaan daarvan werd onder meer veroorzaakt door het feit, dat de Russische politieke adviseurs een vrijwel onaantastbare machtspositie hadden verworven. In hun denkpatroon was het eigengereide en vrijwel onafhankelijke ageren van de Catalanen een onbegrijpelijke zaak, te meer omdat Barcelona zich beslist niet voor de communistische wagen liet spannen. Wel hadden als gevolg van de Russische wapenleveringen, benevens de aanvoer van andere goederen, de communisten ook in Catalonië een grotere aanhang gekregen, maar de meerderheid van de arbeidende klasse bleef revolutionair-socialistisch en/of anarchistisch en/of trotskistisch ingesteld. De macht van de door de anarchist Andres Nin geleide „Partido Obrero de Unificación Marxista” bleef ongebroken. Bewust werden moeilijkheden uitgelokt. Het kwam in de straten van Barcelona tot felle gevechten, die duurden van 2 tot 7 mei. Toen was het met de POUM gedaan (Andres Nin was inmiddels vermoord). De strijd kostte 500 doden en het aantal gewonden werd op 1000 geschat. Ook door deze gebeurtenissen was de positie van premier Caballero, die zijn sympathie voor de Catalanen nooit onder stoelen of banken had gestoken, aanzienlijk verzwakt. Noodgedwongen droeg hij op 17 mei de macht over aan de favoriet van Moskou: dr. Juan Negrin López. Uiteraard bleef diens geestverwant Julio Alvarez del Vayo gehandhaafd als minister van buitenlandse zaken.

Dit alles vond juist plaats in de periode waarin Stalin het aandurfde in eigen land het militaire primaat een enorme klap toe te brengen. Hij kon zich dat veroorloven in de wetenschap, dat Hitler — althans voorlopig — de Sovjet-Unie niet zou aanval len. En dat was weer een gevolg van de missie van Stalins landgenoot de Georgiër David Kandelaki, die als persoonlijk afgezant van de Russische dictator in de gelegenheid was geweest met de Duitse rijkskanselier onder vier ogen van gedachten te wisselen. Achteraf bleek de gok juist te zijn, want het Duitse militaire apparaat had toen nog niet de sterkte bereikt om tot een dergelijke aanval te kunnen overgaan.

Terug naar het Spaanse strijdtoneel. In het noordelijke republikeinse kustgebied had men veel werk verzet om de belangrijke havenplaats Bilbao alsnog van een moderne verdedigingsgordel te

Het Iberisch schiereiland met de belangrijkste plaatsen uit de Burgeroorlogperiode

voorzien. Het doorbreken van deze „ijzeren ring” kostte de nationalistinnen inderdaad veel moeite. Toch viel Bilbao op 19 juni in hun handen. De in-neming van de nog grotere havenstad Santander werd pas op 25 augustus verwezenlijkt. Het over-meesteren van Gijón vond wéér later plaats, na-melijk op 20 oktober. En één dag later was het ge-daan met de republikeinse tegenstand in deze kuststrook.

Om het bezit van de, zuidwestelijk van Madrid ge-legen, plaats Brunete was al voor de jaarwisseling van 1936/37 geducht gevochten, maar de grote Slag van Brunete woedde in juli 1937. Op 6 juli wisten de republikeinen de stad te veroveren; pas na langdurige, omvangrijke en uiterst bloedige ge-vechten boekten de nationalistinnen succes. Zij her-overden Brunete op 28 juli. In Arragon onderna-men de nationalistinnen in september een serieuze poging, de republikeinse linies in oostelijke rich-ting in te drukken. Vooral bij het zuidoostelijk van Zaragoza gelegen Belchite werd uitzonderlijk hard gevochten. De nationalistinnen bleken echter nog niet in staat in deze contreien grote successen te boeken. Zelf konden de republikeinen het jaar afsluiten met de verovering van Teruel op 25 december.

Voorts dienen nog enkele feiten te worden ver-meld, gebeurtenissen die zich in 1937 afspeelden en die stuk voor stuk de militaire situatie direct of indirect zouden beïnvloeden. Tegen het einde van mei deed een regeringsvliegtuig een mislukte aan-

val op de, voor de republikeinse kust varende, Duitse zware kruiser „Deutschland”. Als vergel-dingsmaatregel werd de republikeinse havenstad Almería op 31 mei door deze Duitse oorlogsbod-em zwaar gebombardeerd; opnieuw een daad die door de publieke opinie in de Westerse landen scherp werd veroordeeld.

Als gevolg van een vliegtuigongeluk kwam Fran-co’s laatste concurrent, generaal Mola, op 3 juni om het leven. In de loop van het jaar ondernam de Engelse regering nog een goed bedoelde, maar vergeefse, poging de Spaanse kemphanen rond de conferentietafel bijeen te brengen. Het Vaticaan erkende in juli de junta in Burgos als de Spaanse regering. Verder vond in de tweede helft van het jaar al een, zij het dan bescheiden, uittocht van Russische adviseurs plaats. De meesten van hen zouden niet meer worden vervangen, maar dat nam niet weg dat de communistische greep op de republikeinse burgerlijke en militaire machtheb-bers ongewijzigd bleef gehandhaafd.

Uit veiligheidsoverwegingen werd op 31 oktober besloten, de republikeinse regering naar Barcelo-na over te plaatsen. Een gebeurtenis, die uiter-aard de oorlogshandelingen niet zou beïnvloeden maar in Nederland wel belangstelling opwekte, was de beslissing van de regering in Den Haag om in de Straat van Gibraltar de Nederlandse koopvaardij-schepen door oorlogsbodems van de Koninklijke marine te laten konvooyeren. De pe-riode, waarin ten minste één Nederlands oorlogs-

schip permanent in deze zeestraat aanwezig was, duurde van 16 maart 1937 tot 29 september 1938 (München).

De beslissing valt (november 1938)

De al vermelde republikeinse inneming van het strategisch belangrijke Teruel lag de nationalistes zwaar op de maag. Na het nemen van tegenmaatregelen laaiden de gevechten om deze stad weer op. De belangrijke Slag om Teruel zou bijna onafgebroken wekenlang voortwoeden; de stad werd op 22 februari 1938 door de nationalistes heroverd. Hun mogelijkheden voor het ondernemen van een offensief in Arragon waren nu aanzienlijk toegenomen. Op 7 maart werd over een breedte van 85 km een goed voorbereid offensief in beweging gezet. De nationalistes beschikten over een aanzienlijke troepenmacht, die door hun bondgenoten rijkelijk van artillerie en tanks was voorzien, en bovendien mocht worden gerekend op voldoende (vooral Duitse) luchtsteun. Na eerst Huesca te hebben ontzet en Belchite op 10 maart te hebben ingenomen, rukten de nationalistes op naar Lérida, welke plaats op 2 april werd veroverd. Daarna werd het zwaartepunt gelegd op het vurig gewenste bereiken van de Middellandse Zee tussen Barcelona en Valencia. De nationalistische overheersing van de kustplaats Viñaroz op 16 april deelde het republikeinse gebied definitief in tweeën. Na hun posities zo ver mogelijk te hebben uitgebreid en geconsolideerd, concentreerden in juni de nationalistes hun aandacht op het zuidelijk gelegen Sagunto. Het veroveren van deze stad zou voor de positie van Valencia een geduchte bedreiging hebben betekend, maar tot ver-

wondering van vriend en vijand bleken de republikeinen toch nog in staat een tegenoffensief te ontketen. De numeriek zwakkere, en met aanzienlijk minder materieel dan hun tegenstanders toegeruste, republikeinen staken op 25 juli bij Mora de Ebro over en slaagden tevens in hun opzet een stevig bruggehoofd te vormen van waaruit niet alleen Gandesa maar zelfs Teruel zouden kunnen worden bedreigd. Gandesa viel in handen van de republikeinen, die werden aangevoerd door luitenant-kolonel Enrique Lister, die in 1935 aan de Froenze-academie in Leningrad een militaire opleiding had genoten.

Op 2 augustus werd het republikeinse offensief door de nationalistes tot staan gebracht. Tevens was de nationalistische druk op de sector Sagunto/Valencia geheel verdwenen. Bovendien had men vastgesteld, dat het de republikeinse legerleiding in Catalonië niet aan strategisch inzicht had ontbroken. Vooral het optreden van kolonel Juan Modesto, die vroeger onder commando van Franco in het vreemdelingenlegioen had gediend, had de aandacht getrokken.

Met steeds wisselende kansen zou de nu woedende Slag aan de Ebro tot medio november worden voortgezet. Inmiddels hadden in deze contreien de nationalistes hun strijdmacht weten uit te breiden tot meer dan 200.000 man; de republikeinen konden daar nog maar nauwelijks 80.000 man in het veld brengen. De nationalistes konden beschikken over ongeveer 1300 stukken geschut, 625 gevechtsvliegtuigen en enkele honderden tanks. De republikeinen konden daar slechts 200 kanonnen, 125 gevechtstoestellen en enkele dozijnen tanks tegenover stellen. Aan de republikeinse kant werden ook nu weer eenheden van de internationale

Een nationalistische colonne op weg naar Viñaroz

brigade ingezet; gedurende de gehele oorlog zou het inzetbare totaal van die brigade de 7500 man nooit te boven gaan. In het begin van de herfst kwamen voor de nationalistenvan nog enkele zware weken; zowel aan de Ebro als aan de Segre leden zij aanzienlijke verliezen.

Tijdens dit tijdsbestek zouden de republikeinen misschien nog een kans hebben gehad over een compromis in onderhandeling te treden, maar die kans, die overigens nooit serieus werd aangegrepen, was na medio november voorgoed verkeken. In de loop van die maand werden de laatste republikeinse eenheden ordelijk over de Ebro teruggenomen. De nationalistenvan hadden de Slag om de Ebro, de omvangrijkste en gecompliceerde van de gehele oorlog, als overwinnaars weten te beëindigen. De zege was echter duur betaald, want naar schatting hadden de nationalistenvan ruim 35.000 man verloren. Sindsdien waren de vooruitzichten voor de republikeinen in Catalonië verre van rooskleurig. Het door hen verloren materieel zou nooit meer worden vervangen; bij de troepen was van enige motivatie nauwelijks meer sprake. Na verloop van enkele weken begonnen op 23 december vanuit de sector Balaguer-Lérida de nationalistenvan met het oversteken van de Segre.

Stroomversnelling in 1939

In Barcelona hielden de leden van de republikeinse regering in angstige spanning hun hart vast. Nadat Artesa en Manresa in handen van de nationalistenvan waren gevallen, veroverden die op 14 januari Tarragona. Daarna kwam in Barcelona de republikeinse uittocht op gang. Vrijwel zonder slag of stoot kon Barcelona op 26 januari door nationalistische eenheden worden bezet. De laatste bataljons van de internationale brigade weken op 5 februari uit naar het toen voor hen nog veilige Frankrijk. Met ingang van 10 februari waren de nationalistenvan in geheel Catalonië heer en meester. De leden van de, eveneens naar Frankrijk gevluchte, republikeinse regering beraadden zich nu in Toulouse over de stappen die alsnog konden worden genomen. De harde kern besloot, hopen op een spoedig uitbreken van de te verwachten Europese oorlog, naar het nog republikeins zijnde gebied terug te keren. Tevens waren Negrin c.s. ervan overtuigd, dat de republikeinse troepen — 300.000 man in totaal — het in Spanje zeker nog

Generaal Segismundo Casado

enkele maanden zouden kunnen volhouden. Negrin, Alvarez del Vayo en hun metgezellen werden bij hun aankomst op republikeins gebied hartelijk verwelkomd door „La Pasionaria”, de bekende communiste Dolores Ibarruri, en dat betekende voor velen een waarschuwing. Negrin ging bijna onmiddellijk over tot veranderingen in de leiding van de strijdkrachten. Overal waar hij het aandurfde, werden communisten op sleutelposities geplaatst. De premier beseftte maar al te goed dat zowel het volk als de vakbonden en de militairen de oorlog wilden beëindigen. Uitsluitend de communisten waren voor de voortzetting daarvan. Negrin stuitte echter ook op tegenstand. In Madrid zou het generaal Segismundo Casado zijn, die de handschoenen durfde opnemen. Casado was een lauwe republikein, die algemeen als een apolitieke figuur werd beschouwd en bovendien iemand die waarschijnlijk in Burgos wel als onderhandelaar zou worden aanvaard.

Enkele gebeurtenissen, die zich alle afspeelden op 27 februari, zouden een en ander doen versnellen. De volledig ontmoedigde Azaña, die in Frankrijk was achtergebleven, trad af als president van de Spaanse republiek. De meeste oorlogsschepen van de republikeinse marine lieten zich internen in Franse havens in Noord-Afrika. En als klap op de vuurpijl werd Burgos door Engeland en Frankrijk de jure erkend. De laatste republikeinse illusies gingen in rook op.

Aangezien in republikeins Spanje het regeringsapparaat eigenlijk niet meer doelmatig werkte, werd op 5 maart in Madrid een anti-communistische verdedigingsraad opgericht, waarbij Casado een hoofdrol speelde. De leden van de nieuwe raad liepen openlijk te koop met hun wens zo spoedig mogelijk met de nationalistenvan te onderhandelen.

**Generalissimo
Francisco Fran-
co (1892-1975)**

Na een stormachtig telefoongesprek tussen Negrin en Casado, dat op 6 maart plaatsvond, werd het de premier duidelijk dat zijn dagen geteld waren. Hij besloot dan ook prompt om voor de tweede keer, maar nu definitief, naar het buitenland uit te wijken. De Madrileense communisten, die zich niet met de gang van zaken konden verenigen, zouden echter alsnog een vertwijfelde poging ondernemen met het verkrijgen van de absolute macht als doel.

Communistische eenheden maakten zich los van het front en vielen onverhoeds de troepen aan, die de verdedigingsraad welgezind waren. In en om Madrid werden opnieuw harde gevechten geleverd. Zelfs werd met grote verbetering gevochten om het bezit van een krankzinnigengesticht. En met grote verbijstering moest worden vastgesteld, dat de communisten zich verweerden met tanks, waarvan de republikeinse legerleiding het bestaan niet kende. Na zes dagen van felle strijd hing het voortbestaan van de verdedigingsraad aan een zijden draad, maar een ingrijpen op het laatste ogenblik door een kleine maar goed georganiseerde troepenmacht, waarvan ook eenheden van de befaamde republikeinse stormtroepen deel uitmaakten, onder aanvoering van de anarchistische voorman Cipriano Mera, deed de kansen keren. Op 12 maart staakten de communisten de strijd en noodgedwongen erkenden zij de verdedi-

gingsraad als de enige tot uitvoeren bevoegde macht. Mera smaakte de voldoening dat de anarchisten op de valreep hadden meegewerkt aan het toebrengen van een nederlaag aan de communisten. Na dit intermezzo zou in de burgeroorlog nauwelijks meer worden gevochten. Terwijl generaal Casado zelf in Madrid bleef, begaven twee afgevaardigden van de verdedigingsraad zich naar Burgos om te onderhandelen. De aldaar gevoerde besprekingen leverden geen enkel resultaat op. Generaal Franco stelde op 26 maart een ultimatum en twee dagen later gaf Madrid zich over. Op 29 maart rukten de nationalistenvoetbataljons ook Valencia zeggend binnen. De restanten van de republikeinse troepen vielen uiteen; degenen die niet in de gelegenheid waren te vluchten, restte niets anders dan zich over te leveren aan de genade van de overwinnaar. Via de haven van Alicante wisten de laatste republikeinse vluchtelingen te ontsnappen. De nationalistenvoetbataljons gaven hun laatste legerbericht uit op 1 april 1939. Het deed tevens dienst als overwinningcommuniqué.

Ten slotte

Het was algemeen bekend, dat tijdens de Spaanse Burgeroorlog vooral de Duitse en de Russische militaire experts uit hun opgedane ervaringen uiterst belangwekkende lessen hadden getrokken.

Ongetwijfeld was voor geïnteresseerde buitenstaanders het indirecte treffen van de Duitse pantserwapendeskundige generaal von Thoma met de Russische kolonel Koniev (de latere maarschalk), een van de pikantste bijzonderheden. Voor de Spanjaarden waren dergelijke zaken van geen enkel belang, want zij betaalden immers voor alles het gelag.

Zowel door de nationalistenvoetbataljons als door de republikeinenvoetbataljons werden 50.000 mensen terechtgesteld. De eindbalans van de Spaanse Burgeroorlog vermeldde een miljoen slachtoffers! . . .

Literatuur

- J. Brouwer — *De Spaanse Burgeroorlog*. Paul Brand, Hilversum (1936).
L. Lichtveld (A. Helman) — *De Sfinx van Spanje*. Nijgh & van Ditmar, Rotterdam (1937).
W. G. Krivitsky — *Dat heb ik gezien*. Allert de Lange, Amsterdam (1940).
S. Delmer — *De Duitsers en ik*. Bruna, Utrecht (1961).

- J. Last — *De Spaanse tragedie*. Contact, Amsterdam/Antwerpen (1962).
R. de Jong — *De Spaanse Burgeroorlog*. Bert Bakker/Daamen, Den Haag (1963).
S. O. Andersson — *Francisco Franco*. Interland, Aalten (1970).
H. L. Matthews — *Half of Spain died*. Charles Scribner's Sons, New York (1973).

J. Langhenkel, R. Veger en H. P. Ueberschaer

resp. majoor der fuseliers, majoor der genie, en Major Im Generalstabsdienst

FOFA, optie voor de Koninklijke landmacht

Sedert het ontstaan van strategisch-nucleaire pariteit tussen de beide supermogendheden en een tactisch-nucleair overwicht van de Sovjet-Unie op de Verenigde Staten, wordt met steeds groter wordende belangstelling gekeken naar de conventionele strijdkrachten van de NAVO. Een van de vragen die hierbij rijzen, is: hoe kunnen de conventionele strijdkrachten het beste bijdragen aan de „deterrence” en de „defense” van West-Europa in het kader van de huidige NAVO-strategie? Een mogelijk antwoord op die vraag werd gepubliceerd door gen B. Rogers, NATO's Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) in het lentenummer 1982 van „Foreign Affairs” onder de titel „The Atlantic alliance: prescriptions for a difficult decade”. In dat artikel introduceerde hij de „ACE Follow-on-forces attack”-conceptie, kortweg FOFA genaamd. Over dat artikel is, zowel binnen de NAVO als in Nederland, een omvangrijke discussie ontstaan. De voornaamste kritiek op de conceptie richtte zich op het feit dat het een van Amerikaanse zijde geïnitieerde conceptie betrof, waarbij onmiddellijk de koppeling met het militair-industriële complex in de VS werd gelegd. Voorts werd voornamelijk geageerd tegen het vermeende offensieve karakter van de conceptie.

In dit artikel zullen wij trachten FOFA uit een andere invalshoek te bezien, om daarmee het bewijs te leveren dat FOFA, de vigerende NAVO-strategie, de beschikbare en toekomstige middelen in de Koninklijke landmacht (KL) en de nieuwe tactische doctrine voor het verdedigende gevecht elkaar niet uitsluiten, maar juist op elkaar inspelen.

De eerste stap in de aanpak van het probleem is het vaststellen wat onder de FOFA-conceptie wordt verstaan. Om dat te kunnen doorgronden, dienen eerst de overwegingen die eraan ten grondslag liggen te worden bezien. Daarna zal het doel van de conceptie worden aangegeven en zal nader

Das erste Geschäft einer jeden Theorie ist das Aufräumen der durcheinander geworfenen und (. . .) sehr ineinander verworrenen Begriffe und Vorstellungen; und erst wenn man sich über Namen und Begriffe verständigt hat, darf man hoffen, in der Betrachtung der Dinge mit Klarheit und Leichtigkeit fortzuschreiten . . .

CARL VON CLAUSEWITZ

worden ingegaan op de feitelijke inhoud. Als volgende, zeer belangrijke, stap in de behandeling van het probleem zal nader worden ingegaan op de vraag op welke niveaus de conceptie toepasbaar zou kunnen zijn. Daarna zal worden overgegaan tot inventarisatie van de middelen die voor het realiseren van de FOFA-conceptie nodig zijn. Vervolgens wordt nagegaan welke van die middelen bij de KL momenteel of op afzienbare termijn ter beschikking zijn of komen. De volgende stap is het vaststellen van de bijdrage die de KL aan de FOFA-conceptie kan leveren, hetzij in NAVO-verband, hetzij zelfstandig. Het artikel zal met enkele conclusies worden besloten.

Veronderstellingen

Wij veronderstellen dat het tactische optreden, de opdracht en de samenstelling van het eerste Nederlandse legerkorps (1(NL)Lk) ongewijzigd zullen blijven.

Beperkingen

— Hoewel FOFA ook voor de marine en in het bijzonder voor de luchtmacht van toepassing is, beperken wij ons in deze beschouwing tot de landstrijdkrachten.

— Bij de beschouwing van de mogelijkheden voor de KL zullen wij ons beperken tot 1(NL)Lk.

— Bij de beschouwing van de middelen beperken wij ons tot de middelen die volgens ons een relatie tot FOFA (kunnen) hebben.

— Voor wat betreft nieuw materieel gaan wij uit

van hetgeen nu reeds in de diverse materieelplannen staat vermeld.

De FOFA-conceptie

Die Grundsätze der Kriegskunst sind an sich höchst einfach, liegen dem gesunden Menschenverstand ganz nahe. Die ganze Schwierigkeit besteht darin, den Grundsätzen, welche man sich gemacht hat, treu zu bleiben.

CARL VON CLAUSEWITZ

Achtergronden van de conceptie

Toen gen Rogers, na zijn benoeming tot SACEUR in 1979, de conventionele verdedigingscapaciteit van de NAVO in West-Europa liet onderzoeken, bleek dat die duidelijk tekort schoot in vergelijking met de sterkte van de conventionele Warschau-Pactstrijdkrachten. Bovendien, zo is hiervoor reeds aangegeven, is ook de strategisch-nucleaire en tactisch-nucleaire superioriteit van het atlantische bondgenootschap ten opzichte van het WP verloren gegaan. Deze factoren deden gen Rogers sterk twifelen aan de geloofwaardigheid en uitvoerbaarheid van de vigerende NAVO-strategie, de „Flexible response”, zoals die tot op de dag van vandaag is vastgelegd in MC 14-3. Hij zei:

As a result NATO, while continuing to proclaim its faith in the declaratory policy of Flexible Response, has in fact mortgaged its defense to the nuclear response.

Naar aanleiding van die conclusie is door de staf van Allied Command Europe (ACE) in opdracht van SACEUR gezocht naar mogelijkheden om te komen tot een substantiële verbetering van de conventionele verdediging van de NAVO. Het heeft immers weinig betoog dat een geloofwaardige conventionele afschrikking tevens de nucleaire drempel verhoogt. Hierbij realiseerden de onderzoekers zich terdege dat de geostrategische situatie van West-Europa een ernstig gebrek aan ruimte vertoont. Bovendien wordt met name in de „Central region” de min of meer „vrijwillige” opgave van terrein door de Bondsrepubliek Duitsland als politiek onaanvaardbaar beschouwd. Het gevolg daarvan is een verdedigingsstrategie zonder diepte. De planners bij Shape hebben zich derhalve met name gericht op een uitbreiding van het weerstandsgebied door het uitbuiten van het vijandelijke achtergebied via aanvallen op reser-

ves, commando-installaties en logistieke inrichtingen.

Doel van de conceptie

Uit de beschrijving van de bovengenoemde achtergronden zijn de doelstellingen van de FOFA-conceptie af te leiden. Daarin gaat het in de allereerste plaats om het op een hoger peil brengen van de conventionele verdedigingscapaciteit van het bondgenootschap, om zodoende de afhankelijkheid van nucleaire wapens te reduceren. Voorts wordt met de invoering van de FOFA-conceptie beoogd het gevechtveld meer diepte te geven, maar dan wel zodanig dat die diepte ten koste gaat van de tegenstander en geen afbreuk doet aan het territoir van het bondgenootschap.

Inhoud van de conceptie

Met zijn conceptie beoogt SACEUR het principe waarop het WP zijn aanval denkt uit te voeren op een actievare manier te doorkruisen. De WP-tactiek om in verscheidene golven, geëchelonneerd in de diepte, achtereenvolgens op de als het ware in één lijn verdedigende NAVO-strijdkrachten aan te vallen, leidt uiteindelijk tot een „war of attrition”. De FOFA-conceptie is derhalve erop gericht om behalve de verdediging tegen de voorste eenheden de daaropvolgende echelons in de diepte te bestrijden voordat die in het gevecht kunnen worden ingezet.

Met „follow-on-forces” doelt SACEUR op volgende echelons en Operational Maneuver Groups die nog niet bij het gevecht in voorste lijn zijn betrokken. Om e.e.a. wat concreter aan te geven: in zijn visie gaat het om de 2e-echelonsdivisies van de 1e-echelonslegers en hetgeen daarop volgt. Terwijl de voorste divisies worden gebonden, moeten de follow-on-forces worden vertraagd en waar mogelijk in hun gevechtskracht worden aangetast. Dat zal in eerste instantie niet met manoeuvre (een optie die nadrukkelijk door de Amerikanen in hun AirLand-Battledoctrine wordt opengehouden), maar met vuur geschieden. SACEUR wil deze conceptie op drie manieren realiseren.

In de eerste plaats moeten de huidige conventionele strijdkrachten op een hoger plan worden gebracht. Daartoe heeft ACE normen gesteld aan mankracht, uitrusting, geoefendheid, paraatheid,

uithoudings- alsmede weerstandsvermogen, en versterking.

Vervolgens, zo stelt hij, moeten verbetering en modernisering van onze conventionele strijdkrachten onverminderd doorgang vinden, ondanks de huidige economische recessie.

In de derde, maar zeker niet de laatste, plaats moeten wij onze superieure westerse technologie gebruiken om conventionele middelen te ontwikkelen en te produceren die ons in staat stellen follow-on-forces op te sporen en te bestrijden. De term „emerging technologies” speelt in dit verband een belangrijke rol. Gen Rogers gaat namelijk ervan uit dat de NAVO binnen redelijke termijn over geavanceerde doelopsporingsmiddelen, communicatiesystemen en wapensystemen zal beschikken, die het opsporen en bestrijden van doelen over grote afstanden mogelijk maken.

Relatie tussen de organisatieniveaus van de NAVO-landstrijdkrachten en de FOFA-conceptie

Alvorens nader in te gaan op de voor uitvoering van de FOFA-conceptie benodigde middelen zullen wij ons eerst buigen over de vraag: Op welke niveaus zou de conceptie tot uitvoering kunnen worden gebracht?

Als wij de visie van SACEUR volgen gaat het in de FOFA-conceptie om het opsporen, vertragen, storen en zo mogelijk vernietigen van 2e-echelonsdivisies en de daarop nog volgende eenheden. In dat geval zou toepassing van de FOFA-conceptie zijn voorbehouden aan eenheden vanaf het niveau van legerkorps en hoger. Een divisie verdedigt immers met brigades voor. Die brigades vechten tegen 1e-echelonsregimenten van de voordivisies, en de divisie zelf treedt op tegen de voordivisies van het leger. Het legerkorps is dan de aangewezen eenheid om op te treden tegen de 2e-echelonsdivisies van dat leger.

Een geheel andere visie wordt echter voorgestaan door gen Chalupa, de huidige Commander in Chief Central Europe (CINCENT). Hij zegt: „FOFA moet je toepassen op ieder niveau. Een brigade die vecht tegen de voorste regimenten van de voordivisies moet trachten met haar artillerie ook de 2e-echelonsregimenten aan te grijpen. De divisie, die vecht tegen de 1e-echelonsdivisies van het leger, moet met haar middelen ook de 2e-echelonsdivisies van het leger proberen aan te grij-

pen”. CINCENT legt dus een koppeling tussen de beschikbaarheid van de middelen en de mogelijkheden om de FOFA-conceptie tot uitvoering te brengen.

Ook in de literatuur over dit onderwerp is geen eensluidende opvatting te vinden. Het strikt beperken van FOFA tot bepaalde organisatieniveaus lijkt ons trouwens ook niet verstandig. De toenemende integratie van alle middelen in het moderne gevecht vereist juist het soepele samenspel van alle niveaus. Als de NAVO al op laag niveau het principe van echelonnering aan WP-zijde verstoort, wordt het optreden van de follow-on-forces op hogere WP-niveaus eveneens ernstig beïnvloed. Het succesvol bestrijden van 2e-echelonsregimenten door de NAVO-brigades zal het WP dwingen zijn 2e-echelonsdivisies vroeger dan gepland in te zetten. Dat geldt voor alle niveaus. Het uitvallen van een follow-on-force van het lagere niveau zal in vele gevallen het naasthogere niveau tot handelen dwingen. Naasthogere follow-on-forces moeten op kortere afstand volgen om binnen het vereiste tijdsbestek de lagere niveaus te kunnen steunen. Dat verbetert weer de opsporings- en bestrijdingskansen voor het naasthogere NAVO-niveau. Op die manier zal zelfs het uitschakelen van de 2e-echelonsbataljons door de NAVO-brigades een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan het welslagen van de FOFA-conceptie op ACE-niveau!

Daarom dient de FOFA-conceptie onzes inziens niet te worden beperkt tot de hogere niveaus maar moet van laag tot hoog, met gebruikmaking van alle daarvoor geschikte middelen, worden toegepast.

De middelen

Een inventarisatie van de behoefte

Middelen die volgens de FOFA-conceptie nodig zijn om conventionele aanvallen in de diepte uit te voeren, kan men indelen in: gevechtsveldbewakings- en doelopsporingsmiddelen, het commandovoerings- en vuurleidingssysteem en conventionele wapensystemen.

In de afgelopen jaren is grote vooruitgang geboekt op het gebied van sensortechnologie, dataverwerking, datatransmissie, commandovoering, communicatie, elektronische verkenning en munitie-

technologie. Die vorderingen vormen een goede basis voor de bij FOFA vereiste middelen.

DOELOPSPORINGSMIDDELEN, COMMANDO- EN VUURLEIDINGSSYSTEMEN

Binnen het geheel van de benodigde middelen kan een prioriteit worden gelegd bij de C³I (Command/Control/Communications/Intelligence) middelen. Immers, een gewapend conflict, waarbij een minimum aan waarschuwings- en voorbereidingstijd beschikbaar is, legt een grote druk op het totale command- en controlsysteem. Hierbij komen nog de inspanningen die het WP zich zal getroosten (bv. in de vorm van elektronische oorlogvoering (eov)) om onze commandovoeringssystemen te ontwrichten. Hierdoor zal het duidelijk zijn dat vóór alles moet worden beschikt over een betrouwbaar C³I-systeem om de uitvoering van het gevecht in voorste lijn mogelijk te maken en tegelijkertijd mogelijkheden te verschaffen voor het uitvoeren van aanvallen in de diepte. Gegevens van allerlei aard, nodig voor de gevechtsvoering op de diverse niveaus, dienen te worden verspreid. Voorts moeten commandanten en staven beschikken over systemen waarmee zij als het ware het gevechtveld kunnen overzien, om alle factoren die bij de besluitvorming een rol spelen in de beoordeling te kunnen meenemen. Nu reeds dreigt in het besluitvormingsproces — behalve het gebrek aan informatie op sommige gebieden — het gevaar van een overvloed aan informatie op andere gebieden, waardoor het veelal onmogelijk wordt essentiële informatie te scheiden van bijkomende berichten. Selectie speelt derhalve een belangrijke rol.

De operationele eisen die aan de noodzakelijke combinatie van opsporings-, commandovoerings- en vuurleidingssystemen worden gesteld, kunnen als volgt worden samengevat:

- verscheidene multispectrale, storingsbestendige opsporingssystemen met elkaar in de diepte van het vak overlappende sectoren, geschikt voor „klok-rond”-inzet bij „all-weather”-omstandigheden;
- storings- en af luisterbestendige, karakteristiekloze „real-time”-transmissie van de verkregen informatie;
- correlatie van de van verschillende sensors afkomstige gegevens;

- „real-time”-projectie van doelinformatie, inclusief de doelcoördinaten, verplaatsingsrichting, formatie, snelheid en doelkarakteristiek;
- doeltoe wijzing aan en inzetbegeleiding van grond-grond- en lucht-grondwapensystemen.

CONVENTIONELE INZETMIDDELEN

Behalve de vereiste middelen voor opsporing, commandovoering en vuurleiding zijn conventionele wapensystemen nodig, waarmee „direct” of „indirect” de 2e-echelonsdivisies van het WP kunnen worden aangegrepen. Met „direct” aangrijpen bedoelen wij het metterdaad aanvallen en fysiek buiten gevecht stellen. Zo kunnen logistieke installaties, verbindingssystemen en eenheden in verzamelgebieden worden aangegrepen. Met „indirect” aangrijpen bedoelen wij vertragen en/of hinderen door de verplaatsingen van deze follow-on-forces te bemoeilijken. De follow-on-forces die zich via het spoorwegnet verplaatsen zijn kwetsbaar voor aanvallen op knooppunten, beladings- en ontladingsstations, spoorwegbruggen, elektriciteitscentrales, commandocentrales, e.d. Eenheden die over de weg verplaatsen zijn evenzeer kwetsbaar, met name bij rivierovergangen.

Waar wordt gesproken over conventionele wapensystemen staan de artillerie en de luchtmacht ter beschikking. Artillerie is aanwezig in de vorm van geschut, meervoudige raketwerpers en raketten. De luchtmacht zal een zeer belangrijke rol spelen bij de bestrijding van doelen in de diepte, wat in feite nu al gebeurt in de vorm van Battlefield Air Interdiction en Air Interdiction. Een beschouwing van de wapensystemen van de luchtmacht zal echter gezien de titel van het artikel achterwege blijven.

Om te kunnen beoordelen in hoeverre de KL een bijdrage kan leveren aan de FOFA-conceptie is het noodzakelijk te bezien aan welke operationele eisen de te gebruiken inzetmiddelen moeten voldoen.

Artillerie moet ver dragend zijn, dat wil zeggen voor brigades ongeveer 15 tot 30 km, voor divisies 30 tot 80 km en voor het legerkorps bij voorkeur meer dan 80 km.

Refererend aan de doelopsparing is het noodzakelijk dat de eenheden die over de inzetmiddelen beschikken ook kunnen beschikken over de doelopsparingsmiddelen, of het hogere niveau moet in

staat zijn de verkregen informatie „real-time” door te zenden aan het lagere niveau. Nu resteert nog het probleem van de doelgeleiding. De munitie die wordt gebruikt, dient te zijn voorzien van eindgeleidingsmiddelen, waardoor het mogelijk wordt ook verplaatsende eenheden aan te grijpen. Bovendien dient te worden beschikt over conventionele munitie met een grote uitwerking tegen met name gepantserde doelen en infrastructurele voorzieningen.

Samenvattend kan worden gesteld dat de artillerie moet voldoen aan de volgende eisen:

- ver dragend;
- accurate doelopsporingsmiddelen of „real-time”-gegevens van het hogere niveau;
- eindgeleidingsmiddelen;
- conventionele munitie met een groot letaal vermogen, ook tegen gepantserde doelen en infrastructurele voorzieningen.

De situatie bij de KL

De huidige stand van zaken bij onze middelen voor doelopsporing, commandovoering en vuurleiding en onze conventionele inzetmiddelen van de artillerie ten behoeve van FOFA is als volgt.

DOELOPSPORING

Om met de eerstgenoemde groep te beginnen; de middelen voor doelopsporing binnen de KL zijn:

- mortieropsporingsradar, capaciteit 60-80 doelen/uur, 20-24 km diep;
- een waarnemings- en verkenningcompagnie;
- een aantal verkenningbataljons;
- luchtverkenning d.m.v. steun 2ATAF.

Tot zover deze inventarisatie. De nog niet lang geleden ingevoerde artillerie- en mortieropsporingsradars verschaffen inlichtingen over grote aantallen doelen en bieden goed bruikbare informatie voor FOFA-toepassingen.

De waarnemings- en verkenningcompagnie is speciaal opgeleid om inlichtingen te verzamelen over vijandelijke troepenbewegingen. Die inlichtingen worden doorgezonden naar de G2-1Lk. De verkenningbataljons kunnen vóór de eigen eenheden worden ingezet om inlichtingen te verzame-

len en worden op legerkorps-, divisie- en, in bijzondere gevallen, brigadeniveau ingezet. Ten slotte kan de luchtmacht steun verlenen door informatie te verschaffen die kan worden verkregen door verkenningsvluchten.

Samenvattend kunnen wij stellen dat de artillerie- en mortieropsporingsradar geschikt zijn om informatie over bepaalde vijandelijke doelen in de diepte te verzamelen, maar dat die informatie beperkt zal blijven tot vijandelijke vuursteeneenheden. Vijandelijke formaties blijven voor deze apparatuur verborgen.

De waarnemings- en verkenningcompagnie zal in eerste instantie door G2-1Lk worden gebruikt om een betrouwbaar vijandbeeld te ontwikkelen, en pas in tweede instantie om doelinformatie door te geven ter bestrijding van follow-on-forces. De verkenningbataljons zijn voor deze taak in het kader van de FOFA-conceptie minder geschikt. De luchtmacht ten slotte kan een zeer wezenlijke bijdrage leveren in de vorm van TAR (Tactical Air Reconnaissance), waarmee alle mogelijke soorten doelen kunnen worden opgespoord. Hier moet echter de snelheid van de informatieoverdracht nog aanzienlijk worden verbeterd. Tot zover de stand van zaken met betrekking tot doelopsporingsmiddelen.

COMMANDOVOERING

De tweede groep middelen waaraan aandacht dient te worden besteed, bevat de middelen voor de commandovoering. Commandovoering behelst alle activiteiten die tot doel hebben leiding te geven aan onder bevel gestelde eenheden teneinde een opdracht op de doelmatigste en doeltreffendste wijze uit te voeren. De middelen die daarbij worden gebruikt zijn niet eenvoudig te sommeren. Derhalve zullen wij ons beperken tot de middelen die kunnen worden gebruikt om in het kader van de FOFA-conceptie leiding te geven aan eenheden die op de een of andere manier bezig zijn met de verwezenlijking van die conceptie. Dat kunnen eenheden zijn die inlichtingen verzamelen over de follow-on-forces of ze bestrijden.

De eerste groep middelen die voor commandovoering wordt gebruikt, zijn de verbindingsmiddelen. Qua verbindingsmiddelen beschikt de KL over AM-netradio's, EZB-installaties, FM-netra-

dio's en straalverbindinginstallaties. Een veelheid aan middelen waaraan echter per categorie nogal wat bezwaren kleven. Zo is het aantal aanwezige AM-netradio's beperkt, evenals het aantal EZB-installaties. Bij de FM-netradio's speelt nog steeds de problematiek van het tekort aan frequenties. Het straalverbindingstelsel is ontworpen op basis van eisen ten aanzien van snelheid, veiligheid, beweeglijkheid en capaciteit, zoals die golden voor de jaren '60.

De tweede groep middelen die in de commandovoering een belangrijke rol speelt, betreft de informatieverwerkende middelen. Teneinde adequaat leiding te kunnen geven is het noodzakelijk dat men op ieder gewenst tijdstip kan beschikken over juiste en recente informatie. In het huidige systeem van commandovoering geschiedt de verwerking van informatie nagenoeg geheel met de hand. Dat gaat in vele gevallen ten koste van de snelheid en de nauwkeurigheid.

VUURLEIDING

De groep van middelen voor de vuurleiding is nauw gerelateerd aan de middelen voor de commandovoering. Die vuurleiding geschiedt op dit moment m.b.v. de Fadac, een zeer verouderd rekentoestel. Vuurleiding bij de mobilisabele eenheden geschiedt manueel. Bescherming tegen elektronische oorlogvoering kent de Fadac niet en ook een gedegen technische doelanalyse is met dit systeem niet uit te voeren. Ten slotte voldoet de verwerkingscapaciteit van de Fadac bij lange na niet aan de eisen die de FOFA-conceptie stelt.

CONVENTIONELE INZETMIDDELEN

Ten slotte zijn wij aangeland bij de inventarisatie van de conventionele inzetmiddelen. De artillerie in de KL beschikt over de M109 (een 155 mm gemechaniseerde houwtser), de M110 (een 203 mm gemechaniseerde houwtser), de M107 (een 175 mm gemechaniseerd kanon) en tenslotte de M114 (een 155 mm getrokken houwtser). De M109 heeft een maximumdracht van 18 km, de M110 van maximaal 17 km en de M114 van maximaal 14,6 km. De M107 is in 1986 uitgefaseerd en zal derhalve verder buiten beschouwing worden gelaten. Allemaal wapensystemen met een, voor FOFA-toepassingen, beperkte dracht.

Tot zover de vaststelling van de huidige stand van zaken.

Toekomstige ontwikkelingen

Dan is het nu zaak te bezien welke ontwikkelingen op materieel gebied van invloed kunnen zijn op de mogelijkheden voor de KL om inhoud te geven aan de FOFA-conceptie. Daartoe wordt uitgegaan van de materieelplannen zoals die nu voor de periode tot 1995 bekend zijn.

DOELOPSORING

Op dit moment staat in de materieelplannen van de KL dat binnen afzienbare tijd drones voor de middelbare en lange afstand zullen worden aangeschaft. Bij lange afstand moet worden gedacht aan afstanden van 150 tot 200 km. In het plan is voorzien dat die drones zullen zijn uitgerust met datacommunicatiefaciliteiten. Voorts zal het legerkorps gaan beschikken over twee mobiele eov-compagnieën, die elk in staat zijn doelen te intercepteren, te peilen en te identificeren.

COMMANDOVOERING

De volgende groep is die van de commandovoering met de verbindingmiddelen als één van de subgroepen. Het belangrijkste wat er op dat gebied staat te gebeuren is de realisatie van het project Zodiac. Dat betekent een aanzienlijke verbetering van de mogelijkheden van straalzenderverbindingen, aangezien hiermee gegevens snel, digitaal en beveiligd kunnen worden doorgezonden.

Het systeem heeft een grotere overlevingskans door een betere spreiding van middelen. Verder zal door invoering van een nieuwe serie FM-radio's in belangrijke mate worden tegemoetgekomen aan de problematiek van het tekort aan frequenties. Het geheel zal bijdragen tot de optimalisering van de commandovoering.

Over de ontwikkelingen ten aanzien van de groep informatieverwerkende apparatuur valt op dit moment nog weinig te zeggen. Op beleidsniveau wordt thans nog druk gestudeerd op de mogelijkheden die de automatisering biedt. Het belang van automatisering van de informatieverwerking wordt ten volle onderkend en het lijkt onzes inziens dan ook geen twijfel of binnen enkele jaren

zal tot automatisering in het kader van de commandovoering worden overgegaan.

VUURLEIDING

Op het gebied van de vuurleiding spelen op dit moment twee uiterst belangrijke projecten, nl. het project Verdac en het project Vuist. Het project Verdac is, zoals de naam ook al aangeeft, gericht op de vervanging van de fadac. In het kader van het project Vuist zal worden gewerkt aan een vuursteun informatie systeem. Na invoering van de Verdac kan met „de open batterij” worden opgetreden, hetgeen de overlevingskansen van de artillerie aanzienlijk doet toenemen. Ook kan een verdere aansluiting op de Verdac worden gerealiseerd van veldartilleriegroepsstaven, doelopsporingsmiddelen, meteostations, raketafdelingen en de legerkorpsartilleriestaf. Tot zover de ontwikkelingen op het gebied van de vuurleiding.

CONVENTIONELE INZETMIDDELEN

Tot slot zullen wij nog aangeven welke ontwikkelingen zich op het vlak van de conventionele inzetmiddelen zullen voordoen. In de eerste plaats zal in de komende jaren worden gewerkt aan de drachtvergroting. Daartoe zal nieuwe munitie worden aangeschaft met de volgende bereiken: M109 (23 km), M110 (23,5 km) en de M114 (30 km). Verder zal worden gewerkt aan de verbetering van de uitwerking van het enkele schot. Daartoe zullen zg. ICM-projectielen (Improved conventional munition) worden aangeschaft. Ten slotte zal worden gewerkt aan de vergroting van de nauwkeurigheid. Ook deze nieuwe munitie zal gefaseerd worden ingevoerd, hetgeen uiteindelijk in de jaren '90 zal leiden tot de invoer van autonome eindgeleide munitie met sensors. Vermeldenswaard is verder nog dat in de jaren '80 verschietbare mijnen in het assortiment zullen worden opgenomen.

Ten slotte zal het bestand aan conventionele inzetmiddelen worden uitgebreid met de invoering van het MLRS (Multiple launch rocket system) omstreeks het jaar 1990. Hiervan zullen 18 lanceerinstallaties operationeel worden gesteld, met de daarbij behorende munitie in de vorm van Dual Purpose Improved Conventional Munition met een dracht van 30 km, verschietbare mijnen met

een dracht van 40 km, en eindgeleide munitie waarover nog geen gegevens bekend zijn.

Evaluatie van de middelen

Een evaluatie van de doelopsporingsmiddelen leert ons dat nu reeds kan worden beschikt over gegevens van vijandelijke vuursteuneenheden door middel van onze moderne artillerie- en mortieropsporingsradars. Voorts kan worden beschikt over gegevens over vijandelijke eenheden door tussenkomst van de luchtmacht. Als in de nabije toekomst ook nog over eov-eenheden en drones kan worden beschikt, kan qua doelopsporingsvermogen worden voldaan aan de eisen die de FOFA-conceptie stelt.

Gaan wij een stapje verder in het proces dan komen wij op het punt van de vereiste verbeteringen op commandoniveau voor de verwerking van de beschikbare gegevens. Om effectief tegen 2e-echelonseenheden op te kunnen treden, moet men zich op commandoniveau snel een beeld kunnen vormen van de situatie, daarbij gegevens over lokatie, verplaatsingsrichting, snelheid en aard van het doel verwerkend en projecterend op de eigen mogelijkheden. Daaraan schort het op dit moment zeker nog. De toekomstige ontwikkelingen zijn bovendien nog dermate vaag dat ernstige twijfel omtrent de uitvoerbaarheid van dit deel van de FOFA-conceptie gerechtvaardigd is.

Hier zijn wij aangeland bij de overdracht van informatie van de commandant naar de uitvoerende eenheden. Daarbij spelen verbindingsmiddelen een belangrijke rol. Na realisatie van het project Zodiac, dat reeds gefaseerd wordt ingevoerd, kunnen gegevens snel, digitaal en beveiligd aan de betrokkenen worden doorgezonden. Op dit gebied voorzien wij derhalve geen knelpunten. Dat zelfde geldt voor de vuurleiding. Met de invoering van de Verdac en de voltooiing van het project Vuist is er zelfs sprake van een vergaande optimalisering van vuurleiding en commandovoering binnen de artillerie.

Ten slotte de conventionele inzetmiddelen. Wij hebben geconstateerd dat wij rond 1990 zullen beschikken over artillerie die maximaal 30 km ver zal kunnen schieten met ICM-munitie. Daarmee kunnen 2e-echelonsregimenten van de voordivisies worden bestreden, maar de 2e-echelonsdivisies

van het 1e-echelonsleger blijven buiten bereik, evenals de 2e-echelonslegers van het front.

Resumerend kan worden gesteld dat met name de dracht van de conventionele inzetmiddelen en de gegevensverwerkende capaciteit van de commandoeringselementen beperkingen zullen opleggen aan de uitvoerbaarheid van de FOFA-conceptie. Dat wil niet zeggen dat het 1(NL)Lk in het kader van deze conceptie helemaal niets kan doen. Bestrijding van 2e-echelonsregimenten is een goede start en met steun van de luchtstrijdkrachten in de vorm van Offensive Air Support is ook bestrijding van de 2e-echelonsdivisies mogelijk. De afhankelijkheid van de luchtmacht blijft in deze situatie groot.

Suggesties voor de toekomst

. . . das Fortschreiten der Technik, erleichterte Kommunikation, neue Bewaffnung, kurz, völlig veränderte Umstände lassen die Mittel, durch welche früher der Sieg erungen wurde (. . .) vielfach als unanwendbar auf die Gegenwart erscheinen.

H. VON MOLTKE

Wil de KL de mogelijkheid bezitten (delen van) de FOFA-conceptie te realiseren, dan zal bij de aanschaffing van nieuw materieel daarmee rekening moeten worden gehouden. Tot dusver is dit naar onze mening nog niet (bewust) gebeurd.

Daarbij zal het in eerste instantie gaan om de oplossing van een dilemma waarmee tegenwoordig ook andere NAVO-landen te maken hebben, nl.: moeten wij onze beperkte middelen met hoge prioriteit besteden aan systemen die het vermogen verbeteren om aan de voorste rand van het weerstandsgebied (vrw) stand te houden of moeten wij systemen aanschaffen waarmee wij de follow-on-forces kunnen bestrijden?

Er zijn mogelijkheden om aan beide doelstellingen tegemoet te komen. Geavanceerde doelopsporingsmiddelen en communicatiesystemen hebben wij ook zonder FOFA nodig. Hetzelfde geldt voor de verbetering van de vuurkracht van de artillerie. Wij zullen derhalve onze aandacht moeten richten op de ontwikkeling en de aanschaf van systemen die zowel tegen de voorste aanvalsgolven als ook tegen de follow-on-forces kunnen worden gericht. Het MLRS is bv. zo'n systeem.

Bovendien moeten wij aan de invulling van onze nieuwe tactische doctrine voor het verdedigende

gevecht volgens de gevechtshandleiding ruime inhoud geven. Beweeglijk optreden en offensief handelen behoeven zich niet altijd tegen de voorste vijandelijke eenheden te richten. Een verrassende vuuroverval of tegenstoot kan zonder meer tegen de vijandelijke (bataljons)reserve zijn gericht. Dat is dan ook een bijdrage aan FOFA.

De beslissing waarop de inspanningen zich zullen richten, moet echter de plaatselijke commandant op het gevechtveld nemen. De middelen zijn er of zij komen in de nabije toekomst ter beschikking.

FOFA is derhalve ook een mentaal probleem. Commandanten moeten zich in het kader van „agressief verdedigen” bewust zijn van de reeks mogelijkheden die ligt tussen enerzijds FOFA en anderzijds het aangrijpen van vijandelijke voor-eenheden. Zij moeten bewust kiezen, met als criterium: wat levert voor mijn eigen operatie het meeste rendement op?

Conclusies

— FOFA is in principe niets nieuws. Iets dergelijks wordt in de vorm van Air Interdiction, Battlefield Air Interdiction en grondwapensysteembestrijding al veel langer toegepast.

— FOFA levert een maximaal rendement als de conceptie „integraal”, d.w.z. op alle niveaus, wordt toegepast.

— Wij moeten niet alleen kijken welke middelen wij hebben die voor FOFA geschikt zijn. Wij zullen onze aandacht bij aanschaffing van nieuw materieel ook moeten richten op de vraag of die systemen, behalve hun geschiktheid om „defeat the first echelon”, ook in het kader van FOFA kunnen worden gebruikt. Voorbeelden van zulke systemen zijn er al; men denke bv. aan het MLRS.

— FOFA mag geen doel op zichzelf worden. Voorop blijft staan: „defeat the first echelon”. Investerings voor FOFA mogen niet ten koste gaan van het verwezenlijken van dit doel. Wij moeten echter inzien dat een succesvolle FOFA de kans conventioneel stand te houden aan de vrw vergroot. Er zijn mogelijkheden om aan beide eisen tegemoet te komen. Die dienen zorgvuldig te worden onderzocht.

— FOFA is niet alleen een kwestie van technologie. Ook de invulling van onze tactische doctrine dient o.a. met het oog op FOFA te geschieden. ▷

Slot

Opereren op het gevechtsveld is steeds ook een strijd om opties. Meer opties betekenen meer vrijheid van handelen. Meer vrijheid van handelen vergroot de kansen het initiatief te nemen en daarom gaat het uiteindelijk voor de verdediger. De verdediger is v.w.b. dit aspect immers initieel in het nadeel.

FOFA is in dit opzicht zeker niet alleen-zaligmakend. Het is een optie: niet meer, maar ook niet minder.

FOFA zou wel degelijk een optie voor de KL kunnen worden als wij ons losmaken van vooroordelen en de realisatiemogelijkheden in ruime zin proberen in te vullen. Het is de bedoeling van dit artikel daaraan een bijdrage te leveren.

Literatuur

F. Bonnart — Follow-on forces attack. *Nato's Sixteen Nations* (1984)(11).

C. von Clausewitz — *Vom Kriege*. Bonn (1982). *Gevechtshandleiding* (VR 2-1386). Den Haag (1985).

G. Koch — FOFA, Impulse für das Heer. *Eur. Wehrk./Wehrwiss. Rundsch.* (1985)(4).

H. von Moltke — *Taktisch-strategische Aufsätze aus den Jahren 1857-1871*. Berlijn (1900).

B. Rogers — The Atlantic alliance: prescriptions for a difficult decade. *For. Affairs* (1982)(4); Strike deep/ACE attack of WP-FOFA. *Army Technol.* (1983)(5); Sword and shield: ACE attack of Warsaw Pact follow-on forces. *Nato's Sixteen Nations* (1983)(2/3); FOFA, myths and realities. *NATO Rev.* (1984)(12).

D. F. Schemmer — Nato's new strategy: defend forward, but strike deep. *Armed Forces J. Int.* (1982)(11).

MAAK U NIET BEZORGD

dat u na dienstverlating de

MILITAIRE SPECTATOR

niet meer zult ontvangen:

als lid van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap vindt u hem maandelijks in uw bus!

Bovendien driemaandelijks Mars in Cathedra. Voor f 30,- per jaar!

(Buitenland f 40,-)

Snel een briefkaart aan de secretaris

DENIJSSTRAAT 135, 2251 HJ DEN HAAG

en uw bezorgdheid is over!

Lichte infanterie, aanvulling voor de verdediging

DEEL 2, SLOT
VAN BLZ. 512

Allereerst wil ik thans een profielschets geven van een standaard lichte-infanterie-eenheid, zodat daarna vrij gemakkelijk tot een organisatiestructuur kan worden gekomen. Achtereenvolgens zal ik globaal de grootte, mobiliteit, vuurkracht, flexibiliteit en geoefendheid bespreken.

De organisatiestructuur van een lichte-infanterie-eenheid

De eenheid moet zijn in te passen in zowel de divisie- als de brigadestructuur. Een bataljon met daarin een aantal compagnieën die semi-zelfstandig kunnen optreden, lijkt daartoe de meest ideale eenheid. Een divisie heeft — zo bezien — een extra bataljon en kan dat òf aan een brigade toevoegen òf de (semi-zelfstandige) compagnieën over een aantal brigades verdelen.

Hiermee is tevens gezegd dat het bataljon een zware logistieke functie gaat krijgen; door zijn specifieke opdracht heeft het immers specifieke middelen nodig die op brigade- of divisieniveau niet of nauwelijks beschikbaar zijn. Bovendien moet het bataljon de compagnieën die zich her en der verspreid in het divisievak bevinden, kunnen bevoorraden.

De mobiliteit van het bataljon is een belangrijke zaak; het is de *conditio sine qua non* voor het flexibel optreden van de eenheid. Dit optreden kan geschieden en masse of per compagnie, die dan bv. aan een brigade wordt toegevoegd. De mobiliteit van een eenheid geeft de commandant niet alleen de mogelijkheid het tempo van het gemechaniseerde gevecht bij te houden, maar ook om snel, in geval van een crisissituatie, te kunnen optreden.

Ik heb al aangegeven dat ik de mobiliteit van het lichte-infanterieebataljon door gebruikmaking van de YP-408 wil regelen. De vuurkracht van een lichte-infanterieebataljon moet niet alleen zo groot mogelijk en divers zijn, maar vooral op het infan-

terie-nabijgevecht zijn gericht. Hiermee is natuurlijk veel personeel gemoeid, zodat de eenheden en sub-eenheden relatief groot zullen zijn.

De diversiteit van de wapensystemen dient ook in het pantserbestrijdingsvlak te liggen, omdat men zich, ondanks de specifieke infanterietaak, toch ook tegen gepantserde voertuigen moet kunnen verdedigen.

Vuursteun uit zware wapens is absoluut noodzakelijk om de infanterie-eenheden tegen tegenaanvalen te behoeden of om een goed beschermde vijandelijke positie te bevuren; mortieren, maar ook vlakbaangeschut kunnen hier goede diensten bewijzen. Geheel in overeenstemming met de principes van de Blitzkrieg moet de bovengenoemde vuurkracht op alle niveaus (bataljon, compagnie, peloton) aanwezig zijn. Het voordeel is dat het element van flexibiliteit tot op het laagste niveau is gewaarborgd; het nadeel is echter het gebrek aan homogeniteit en dat bovendien nog in relatief grote eenheden. Dit probleem is m.i. een probleem van voornamelijk de bevelvoering; die dient in de organisatiestructuur dan ook grote aandacht te krijgen.

De geoefendheid van het personeel moet, zo blijkt uit het bovenstaande, aan de hoogste eisen voldoen. Behalve de eigenschap agressiviteit moet de infanterist erop zijn getraind juist iets meer te „geven” dan van hem wordt gevraagd. Initiatief is dan ook een kwaliteit die in een infanterie-eenheid hoog moet worden aangeslagen en dat geldt in versterkte mate voor de leiding. Het valt m.i. te betwijfelen of de infanterie in Nederland na een aantal oefeningen in „Oostdorp” en de oefening „Pantserstorm” wel voldoende voor het nabijgevecht is getraind. Het lijkt mij toe dat de verschillende vaardigheden (ook) in één complex zouden moeten worden beoefend; de infanterist heeft in het reële geval van oorlog immers toch ook te maken met één situatie: het gevecht, waarin hij al zijn

mogelijkheden en vaardigheden moet benutten om zijn taak — de produktie van vuurkracht — te kunnen uitoefenen zonder te worden getroffen. Zo'n trainingscomplex zou achtereenvolgens de individuele infanterist, de groep, het peloton en de compagnie de mogelijkheid moeten bieden te oefenen in de combinatie van het infiltreren, het nabijgevecht, het man-tegen-mangevecht, het nemen van een hindernis- en stormbaan en het exfiltreren, waarbij dan ook de schietbaan niet mag worden vergeten.

Na de bovenstaande vijf aspecten globaal te hebben behandeld zal ik thans de organisatiestructuur van een bataljon lichte infanterie onder de loep nemen. Daarbij zal ik in details treden, zodat — naar ik hoop — duidelijk wordt wat ik beoog, maar vooral opdat een optimale discussie mogelijk is. Uiteraard is het volgende organisatie-model slechts één mogelijkheid en niet *de* oplossing voor het door mij geschetste probleem; het gaat om de erin neergelegde principes.

Organisatie van een „standaard” lichte-infanteriebatljon

De raison d'être van lichte infanterie in de organisatie van een moderne gemechaniseerde en gepantserde strijdmacht zoals 1 Lk is de noodzaak van het voeren van nabijgevechten in oorden en bossen. De basis hiervoor is de infanteriegroep als geïntegreerd onderdeel van een peloton, dat de kerneenheid moet vormen van een compagnie, terwijl de compagnie de grootste gevechtseenheid van een bataljon is.

Achtereenvolgens zal ik nu de onderdelen bespreken, t.w.:

- de infanteriegroep en het „fire-team”;
- het infanteriepeloton;
- de lichte-infanteriecompagnie;
- het lichte-infanteriebatljon.

De infanteriegroep en het „fire-team”

De basiseenheid van een infanteriepeloton is de groep. In de KL bestaat zo'n groep uit 9 man; die groep is echter niet onderverdeeld in zg. fire-teams. Er zijn vele voorbeelden van het gebruik van zulke, blijkbaar zeer effectieve, fire-teams. Een infanteriegroep van de mariniers der VS bestaat uit 12 man, onderverdeeld in 3 fire-teams van

4 man. Het Korps Mariniers ten onzent werkt ook met zulke teams.

Een fire-team kenmerkt zich door twee aspecten. Ten eerste is het een team, een ploeg die geheel op elkaar is ingespeeld. Men kent elkaars pluspunten en zwakheden en men houdt daarmee ook rekening en men vult zodoende elkaar aan. Ten tweede is er het aspect van de vuurkracht (fire); het team moet een zwaar wapen bedienen of een bepaalde vuurkracht leveren. Als nu een lid van het fire-team uitvalt dienen de overige leden van het team onverwijld zodanig op te treden dat het zware wapen, een mitrailleur, of de vuurkracht van het team in stand blijft. Welnu, ik stel voor een infanteriegroep van 10 man, onder te verdelen in twee fire-teams van 5 man. Concreet moet een infanteriegroep dan als volgt zijn georganiseerd.

Fire-team A: groepscommandant, Uzi-schutter; een soldaat Uzi-schutter; een soldaat Fal-scherpschutter; twee soldaten lichte mitrailleur.

Fire-team B: plv. groepscommandant, Uzi-schutter; twee soldaten Uzi-schutters; twee soldaten Fal/M203-schutters.

Binnen de infanteriegroep kunnen de beide fire-teams elkaar wederzijds ondersteunen; binnen fire-team B kan op grond van de situatie worden bepaald of de beide Uzi-schutters en de beide Fal-schutters elkaar steunend moeten optreden, of dat er twee combinaties worden gemaakt van een Uzi-schutter en een Fal-schutter.

Ik kom nu tot de organisatiestructuur van een licht infanteriepeloton en een lichte-infanteriecompagnie. Daarbij zal ik uitgaan van drie zaken.

1. Het probleem van de commandovoering dient in de organisatiestructuur te worden opgelost, zodat er een werkzaam evenwicht komt tussen het principe van homogeniteit en flexibiliteit.
2. Het principe van een strijdmacht met verbonden wapens zal tot op pelotonsniveau worden doorgevoerd.
3. Het logistieke probleem verdient ook veel aandacht, niet alleen omdat de antitankcapaciteit van de compagnie passief (d.w.z. niet ingedeeld bij de onderdelen) aanwezig moet zijn, maar ook omdat het munitieverbruik bij nabijgevechten groot is.

Dat betekent dat er al op pelotonsniveau voldoende middelen moeten zijn om de antitankwapens met hun munitie, een hoeveelheid reservemunitie

voor de infanteriewapens, explosieven, enz. te kunnen vervoeren.

Het infanteriepeloton

Het peloton vormt, zo stelde ik al eerder, de kern-eenheid van het lichte-infanteriebataljon. Een peloton (afb. 9) telt 55 man en bestaat uit een commandogroep, drie infanteriegroepen, een ondersteuningsgroep, een mortiersectie en een mitrailleursectie.

De *commandogroep* wordt gevormd door:

- een landrover met aanhanger à 4 man (w.o. een eerste luitenant pelotonscommandant) en
- een landrover met aanhanger à 4 man, nl. een sergeant-majoor, een sergeant der eerste klasse en twee korporaals. Zij vormen twee commandoteams en zijn de schakel tussen de pelotonscommandant en de overige groepen in het peloton.

Zo heeft de eerste luitenant twee commandoteams ter beschikking, waarmee de bevelvoering sterk wordt vergemakkelijkt. Hij kan uit de drie infanteriegroepen en de ondersteuningsgroep, al naar gelang zijn opdracht en het terrein, twee gevechtdetachementen samenstellen en bovendien naar believen de mortiersectie en de zware-mitrailleursectie direct aan de detachementen toevoegen, dan wel onder eigen bevel houden om vuursteun te verlenen.

De landrover van de commandoteams blijft tijdens het gevecht bij de commandopost van de pc of cc. De aanhanger bevat munitie, explosieven en antitankwapens. Ik stel in dit verband voor in deze aanhangwagen drie 84mm-tlv's en één Dragon te vervoeren. Eventueel kan daaraan nog een Stinger worden toegevoegd.

Een voordeel is nog dat, als een Landrover uitvalt, de aanhangwagen door middel van mankracht kan worden voortbewogen. Tijdens het gevecht moeten de munitie en de explosieven, eventueel com-

pleet met de aanhangwagens op een veilige plaats — bv. een kelder — en op enige afstand van de commandopost worden ondergebracht.

De drie *infanteriegroepen* bestaan elk uit twee „fire-teams”.

De *ondersteuningsgroep* moet in een nauw samenwerkingsverband met de drie infanteriegroepen optreden. Deze groep moet, zo stel ik voor, bestaan uit 7 man, die de geniecomponent in het peloton vormen. Concreet is de groep als volgt georganiseerd:

- groepscommandant, Uzi-schutter, genist;
- 2 genisten, Uzi-schutters;
- 4 genisten die twee vlammenwerpersteams vormen.

De *mortiersectie*: twee 60mm-mortieren à 2 man.

De *mitrailleursectie*: twee wapens, elk op driepoot, à 3 man.

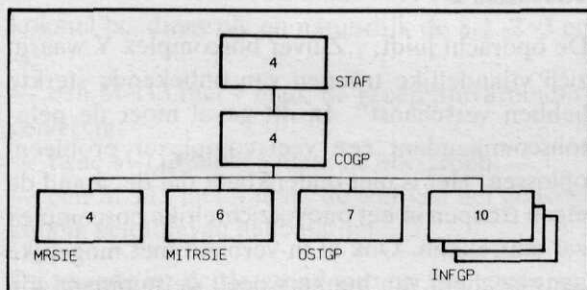
Het peloton kan uit de infanteriecompagnie verder worden versterkt.

De lichte-infanteriecompagnie

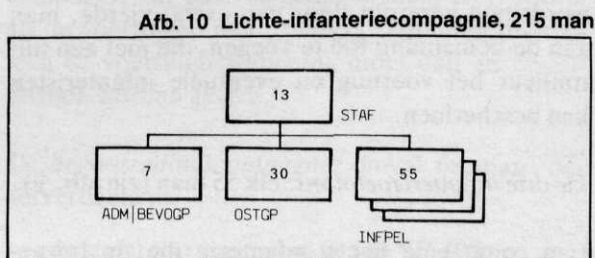
Deze compagnie omvat 215 manschappen; de organisatie is uit zes onderdelen opgebouwd (zie afb. 10). Ik zal nu deze zes onderdelen achtereenvolgens de revue laten passeren en van commentaar voorzien, verduidelijkt met twee organigrammen.

De *commandogroep*: 13 manschappen, onderverdeeld in:

- een M-113 à 4 man, w.o. de majoor cc;
- een M-113 à 4 man, w.o. de kapitein plv. cc;
- een eerste luitenant met motor, tactische liaisoncommandant;
- een landrover à 2 man, w.o. de csm;
- 2 motorordonnansen.

Afb. 9 Lichte-infanteriepeloton, 55 man

Afb. 10 Lichte-infanteriecompagnie, 215 man

De taak van de „tactische liaisoncommandant” is, in het algemeen, ten behoeve van de compagniescommandant in alle voorkomende noodsituaties ordenend en leiding gevend op te treden en een ondercommandant met raad en daad terzijde te staan.

De administratie- en bevoorradingsgroep: 7 man, onderverdeeld in:

- een viertonner met aanhanger à 2 man;
- twee landrovers met aanhanger à 2 man;
- een motor met zijspan à 1 man.

De bevoorradingsgroep heeft door het gebruik van aanhangwagens m.i. voldoende transportcapaciteit voor zo'n grote compagnie. De aanhangwagens moeten, zo stel ik voor, aan alle in het bataljon voorkomende voertuigen kunnen worden gekoppeld (hetgeen vermoedelijk wel enkele technische problemen zal opleveren). Het voordeel van de motor met zijspan is, dat dit voertuig een redelijke laadcapaciteit heeft en een grote mobiliteit onder de slechtste omstandigheden.

De ondersteuningsgroep: 30 man, onderverdeeld in:

- een mortiersectie met twee M-125 à 5 man, een 81mm-mortier;
- een kanonsectie met twee M-741 Vulcan weaponcarriers à 4 man;
- een Fire-support-combat-vehiclesectie met drie FSCV's à 4 man.

De ondersteuningsgroep staat direct onder de cc zodat ook tijdens het gevecht aan de pelotons, die daaraan behoefte hebben, onmiddellijk adequaat vuursteun kan worden verleend met òf krombaanvuur òf direct automatisch vuur. De FSCV-sectie kan naar behoeven worden verdeeld over drie pelotons, of als groep tegen een bepaalde dreiging worden ingezet. Het voordeel van dit pantservoertuig — de mogelijkheid van antitankvuur èn krombaanvuur ter ondersteuning van de infanterie — wordt nog vergroot door een extra, vierde, man aan de bemanning toe te voegen, die met een mitrailleur het voertuig en eventuele infanteristen kan beschermen.

De drie infanteriepelotons: elk 55 man (zie afb. 9).

Een compagnie lichte infanterie die op boven-

staande wijze is georganiseerd zal gedurende 2 à 3 dagen zelfstandig kunnen optreden tegen elke vorm van een grondaanval. Zij kan zich verdedigen tegen een gepantserde strijdmacht en in oorden en bossen zowel het verdedigend als het aanvallend gevecht voeren.

Het optreden van het peloton

Ter adstructie van het optreden van een (versterkt) peloton, wil ik twee voorbeelden geven van de mogelijke organisatie bij het uitvoeren van een bepaalde opdracht. De pc kan zijn middelen in diverse detachementen opsplitsen. Het aantal en de samenstelling varieert per opdracht.

Voorbeeld 1

De opdracht luidt: „Zuiver huizenblokken X van scherpschutters en de hen dekkende zware mitrailleuropstellingen”. Welnu, in dit geval is het onwaarschijnlijk dat zware tegenstand wordt geboden; de vlammenwerpersteams en de genisten zullen alleen bij een bijzonder goed verschanste en hardnekkige tegenstander worden ingezet. De pelotonscommandant zal dus zijn zware mitrailleurs en mortieren direct onder zijn bevel houden t.b.v. de algemene vuursteun van de twee detachementen. De twee detachementen zullen m.i. als volgt door de pelotonscommandant moeten worden georganiseerd. D I: de sergeant-majoor met zijn korporaal en twee infanteriegroepen, die beurtelings als dekkings- of aanvalsgroep moeten optreden; D II: de sergeant met zijn korporaal, een infanteriegroep en de ondersteuningsgroep. De infanteriegroep kan natuurlijk „roteren” met de infanteriegroepen van D I. Een toegevoegd FSCV zal achter D I, maar vóór D II, indien nodig vuursteun verlenen. Voorlopig, zo lijkt het, zullen alleen de mitrailleurs daartoe worden gebruikt.

Voorbeeld 2

De opdracht luidt: „Zuiver boscomplex Y waarin zich vijandelijke troepen van onbekende sterkte hebben verschanst”. In dit geval moet de pelotonscommandant een veel complexer probleem oplossen. Het is niet ondenkbaar dat de vijand de eigen troepen in het onoverzichtelijke boscomplex zal omtrekken. Ook al in verband met mogelijke aanwezigheid van bunkers deelt de luitenant zijn

peloton als volgt in. D I: de sergeant-majoor met zijn korporaal, één infanteriegroep, versterkt met een zware mitrailleur en een vlammenwerper-team; D II: krijgt dezelfde sterkte o.l.v. de sergeant; D III: dit detachement staat o.l.v. de pc. Het moet behalve de commandogroep, een infanteriegroep en 3 genisten, benevens de mortiersectie, die nu alleen met Uzi's is bewapend, omvatten. Dit detachement heeft de opdracht de flanken en de achterhoede te beschermen. Een FSCV is niet door de cc toegevoegd omdat het boscomplex te dicht is begroeid; de landrovers blijven onder de hoede van de cc.

Het lichte-infanteriebatallion

In de organisatiestructuur van het bataljon dienen het transport en de bevoorrading grote aandacht te krijgen.

Het bataljon is in feite geen gevechtseenheid; het moet de compagnieën slechts steunen. Alleen bij (hoge) uitzondering zal — in mijn optiek — de bataljonscommandant een eigen gevechtseenheid moeten vormen. Enkele uitzonderingen zijn bv.:

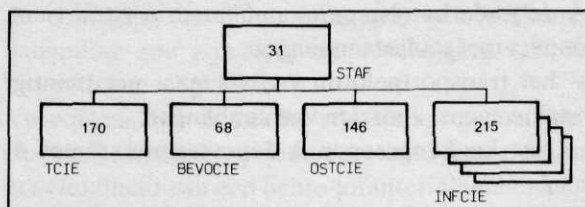
- als het bataljon in zijn geheel aan een brigade wordt toegevoegd;
- als het bataljon met een strijdmacht groter dan een compagnie een bedreigde eigen eenheid moet ontzetten of te hulp komen;
- als het bataljon m.b.v. de FSCV-compagnie en de Dragons een pantserafweerfront moet inrichten.

De regel zal zijn dat het bataljon een à twee infanteriecompagnieën aan een pantserinfanteriebatallion zal toevoegen. Het bataljon telt 1275 manschappen. Er zijn zeven grote eenheden, die ik nu achtereenvolgens zal bespreken (afb. 11).

De staf, bestaande uit 31 man, onderverdeeld in:

- twee M-577's met 16 man, w.o. een luitenant-kolonel bc, diens plv en natuurlijk de S-1 -2 -3 en -4;
- een M-113 met 7 man; de groep lijnverbindingen/eccm;
- twee M-113's met 5 man; de nbc-groep;
- een M-113 met 4 man; de staf van het geneeskundig peloton van het bataljon.

De tweede en derde groep zijn op het eerste ge-

Afb. 11 Lichte-infanteriebatallion, 1275 man

zicht klein, maar op compagniesniveau zijn er, in mijn optiek, ook officieren en onderofficieren die zijn opgeleid voor die functies. Deze groepen hebben dus een leidinggevende en adviserende functie en ze zijn ook verantwoordelijk voor het materieelbeheer. Het geneeskundig peloton heeft — zo stel ik mij voor — een bataljonshulppost in gebruik. De transportcompagnie die de infanteriecompagnieën vervoert, heeft de dubbelrol van gewondentransport; men kan bij de medische sectie de .50 mitrailleur achterlaten en het voertuig voorzien van een rode-kruisvlag waarmee dan een gewondentransportvoertuig is gecreëerd.

De transportcompagnie omvat 170 man, onderverdeeld in:

- de stafgroep van 10 man: twee landrovers à 3 man, w.o. de kapitein cc en een tweede luitenant plv cc;
- een landrover à 2 man, w.o. de csm;
- 2 motorordonnansen.
- vier transportpelotons à 40 man: commandogroep; een landrover à 4 man, w.o. een tweede luitenant pc; en verder:
- een onderhoudsgroep; twee viertonners met toolsetaanhanger, met 6 man;
- drie transportgroepen à vijf YP-408, 10 man.

De transportcompagnie vervoert de infanterie en het nodige materieel naar de bedreigde punten en voert, indien nodig, gewonden af. Alleen bij hoge uitzondering zal een transportpeloton onder bevel van een compagniescommandant worden gesteld om een gevecht aan te gaan. Zo'n type YP-408-compagnie zal daartoe zeker in staat zijn, vooral als de voertuigen met „blazers” zijn uitgerust; alleen de voertuigbewapening moet dan als onvoldoende worden gezien.

De bevoorradingscompagnie omvat 68 man, onderverdeeld in:

- de stafgroep van 5 man in een YP-408;

- de onderhoudsgroep van 7 man in twee vier-tonners met toolsetaanhanger;
- het transportpeloton van 40 man met twintig vrachtwagens, voorzien van aanhanger;
- vier keukengroepen à één viertonner met 4 man.

De stafgroep is wat groot, maar zij moet, eventueel m.b.v. een computer, de bevoorrading voor het gehele bataljon verzorgen, dit uiteraard in nauwe samenwerking met de transportcompagnie. De keukengroepen doen wat klein aan, maar m.b.v. moderne uitrusting en nog een aantal (hulp)chauffeurs in dubbelfuncties moeten ze het bataljon toch van maaltijden kunnen voorzien.

De ondersteuningscompagnie, bestaande uit 146 man

Deze compagnie heeft een veelheid aan complexe functies, vandaar dat de commandogroep nogal groot is en m.i. met modern materieel moet zijn uitgerust.

De zware mortiergroep is eigenlijk de enige eenheid die de bataljonscommandant direct ten dienste staat om ondersteunend vuur uit te brengen. Nauw met deze eenheid samenwerkend zijn er nog zes waarnemingsgroepen; zij moeten t.b.v. de compagniescommandanten al het ondersteunende vuur regelen. Dat betekent dat men over zeer geavanceerde apparatuur moet beschikken, want

behalve met de „eigen” 4.2 inch-mortieren moet men ook met de brigadeartillerie en de luchtmacht communiceren. Hier komt het ec(c)m-probleem in al zijn indringendheid op ons af.

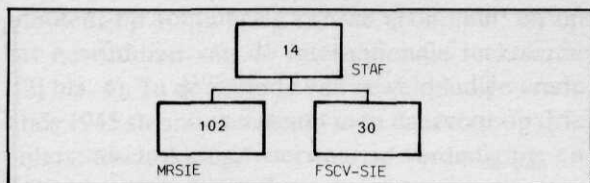
De FSCV-compagniesstafgroep is niet een eenheid die alleen het onderhoud regelt voor deze voertuigen, die per compagnie zijn ingedeeld, doch een eenheid die in beperkte mate een verkennings- en bewakingsfunctie kan verrichten, eventueel daarin bijgestaan door infanteristen. Belangrijk is ook dat de bataljonscommandant alle, of een gedeelte van de, voertuigen bij de compagnieën kan weghalen om zo bv. een anti-tankfront te vormen. Men kan dus, zeer flexibel, deze voertuigen als „vuist” voor de bataljonscommandant gebruiken, of eventueel als „vuistje” voor de compagniescommandant, dan wel de voertuigen over de pelotons verdelen. Concreet is de ondersteuningscompagnie (afb. 12) als volgt georganiseerd:

— STAFGROEP van 14 man: een M-577 à 5 man, w.o. de majoor cc; een M-577 à 4 man, w.o. een kapitein plv cc; een landrover à 3 man, w.o. de csm; 2 motorordonnansen;

— MORTIERGROEP van 102 man: de stafsectie met: een M-577 à 5 man, w.o. een kapitein; 2 motorordonnansen; de bevoorradingsectie van 4 man met twee viertonners; de onderhoudssectie van 7 man met twee viertonners met een toolset-aanhanger; twee mortierpelotons à 33 man en drie

Literatuur

- C. Messenger — *The art of Blitzkrieg*. Ian Allan, Londen (1976).
- M. Cooper en J. Lucas — *Panzer, the armoured force of the Third Reich*. Macdonald and Jane's, Londen (1976).
- J. F. Dunnigan — *The Russian front, Germany's war in the East 1941-1945*. Arms and Armour Press, Londen (1978).
- D. Eshel — *The Lebanon war 1982*. Eshel Dramit, Hod Hasharon (1982).
- G. Jukes — *Stalingrad*. Standaard Uitgeverij, Utrecht (1972).
- D. Graham — *Monte Cassino*. Standaard Uitgeverij, Utrecht (1974).
- A. Farrar-Hockley — *Arnhem, parachutisten vallen uit de hemel*. Standaard Uitgeverij, Utrecht (1972); *Infantry tactics 1939-1945*. Almark, Londen (1976).
- K. J. Macksey — *Tanks, Duitslands gepantserde vuist*. Standaard Uitgeverij, Utrecht (1974).
- M. Hastings — *Overlord, D-day and the Battle for Normandy 1944*. Michael Joseph, Londen (1984).
- E. H. Brongers — *Opmars naar Rotterdam* (dl 1 en 2). Hollandia, Baarn (1983).
- D. C. Isby — *Weapons and tactics of the Soviet army*. Jane's, New York (1981).
- Anon. — *Defensienota 1984 in kort bestek*. Dir. Voorlichting min. van defensie, Den Haag (1984).
- N. Steadman — *Armed Forces* (1986)(1)11.
- D. Eshel — *Defence Update International* (1983)(41)13.
- D. Eshel — *Defence Update International* (1984)(54)2, 15, 56, 57; (1985)(57)21.
- Anon. — *Legerkoerier* 32(1982)(6)13; 33(1983)(7)2.
- J. R. Gramsma — *Legerkoerier* 34(1984)(1)8/9; (6)6/7; 35(1985)(1)8/9; (2)6/7.
- R. H. J. Bremer — *Legerkoerier* 35(1985)(2)8.
- P. H. Vigor en C. M. Donnelly — *Armies and Weapons* 4(1976)(27)5/6.
- A. Merglen — *Armies and Weapons* 5(1977)(35)5.
- S. Wallace-Jones — *Armies and Weapons* 6(1978)(49)28.
- Anon. — *Ground Defence* 7(1979)(57)39; (59)53; 8(1980)(64)47; 9(1981)(71/72)R28-B30.
- Anon. — *NRC-Handelsblad* 16(1986)(99)1.

Afb. 12 Ondersteuningscompagnie, 146 man

stukken; zes waarnemingsgroepen à één YP-408 en 3 man.

— FSCV-COMPAGNIESSTAFGROEP van 30 man: de stafsectie met een M-577 à 5 man, w.o. een kapitein; 2 motorordonnansen; de bevoorradingssectie van 4 man met twee viertonners met aanhangers; de onderhoudsgroep van 7 man met twee viertonners met een toolset-aanhanger; drie FSCV's à 4 man.

Besluit

Ik heb in dit artikel allereerst aangegeven dat de Defensienota enerzijds stelt dat in de organisatie van 1 Lk infanterie moet worden opgenomen i.v.m. de bebossing en toenemende urbanisatie van het operatiegebied van 1 Lk, doch dat anderzijds de suggestie wordt gedaan dat men alle infanterie-eenheden volledig wil integreren in de snelle gemechaniseerde brigades van 1 Lk. Op grond van de krijgsgeschiedenis en de specifieke problemen bij gevechten in oorden en bossen kom ik dan tot

de conclusie dat lichte infanterie een welkome aanvulling zou zijn voor de verdediging van de Noordduitse laagvlakte.

Vervolgens heb ik enkele voorstellen gedaan betreffende de wapensystemen, rollend materieel en geoefendheid van een lichte-infanterie-eenheid.

Voorts stipte ik nog drie problemen aan in de uitrusting van een moderne gevechtseenheid die naar mijn mening dienen te worden opgelost, nl. het probleem van de nbc, de verbindingen en de persoonlijke bescherming.

Tot de oplossing van bovenstaande zes problemen ben ik — als niet-militair — niet gekomen; mijn voorstel spitst zich — volstrekt willekeurig — vooral toe op een zo gering mogelijke afwijking van in de KL al ingevoerd materieel en wapensystemen.

Tot slot krijgt e.e.a. nog gestalte in een mogelijke organisatiestructuur van een infanteriebataljon dat dan aan een divisie zou moeten worden toegevoegd.

Ik heb mij in dit artikel — het zij nogmaals opgemerkt — gebaseerd op mij bekende open bronnen.

Het artikel beoogt een bijdrage te leveren aan de huidige discussie over de infanterie. Het pretendeert dan ook geenszins een uitputtende en grondige studie te zijn. . . mij past — als burger — bescheidenheid.

Maandelijks wordt de Militaire Spectator toegezonden aan alle leden van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap.

Teneinde de toezending aan thans nog actief dienende officieren van Land- en Luchtmacht, tevens lid van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap, ook na hun dienstverlating zeker te stellen, wordt belanghebbenden verzocht de ledenadministratie van de Koninklijke Vereniging (Karel Doormanlaan 274, 2283 BB Rijswijk) in voorkomend geval ter zake in te lichten.

J.J. Vaessen

kapitein ter zee b.d.

Nieuwe Amerikaanse marinestrategie

Bij alle aandacht die de vijandelijkheden tussen de VS en Libië in maart en april jl. hebben gekregen is nauwelijks aandacht besteed aan het optreden van de Amerikaanse zesde vloot als instrument van buitenlandse politiek. Vrijwel onopgemerkt is er een drastische verandering gekomen in de Amerikaanse maritieme strategie. Die wijziging heeft zich voltrokken in de afgelopen vijf jaren. Zij hangt samen met het aantreden van de regering Reagan en haar veranderde beleid ten aanzien van de strijdkrachten. Die gingen in de jaren '70 door een diep dal. Gebrek aan geld en waardeering leverde een gedemotiveerde krijgsmacht van „zwarten en kanslozen". Het was de tijd van de Amerikaanse militairen in de Bondsrepubliek die beneden het bijstandsniveau leefden, mede door de lage dollarkoers. Ook bij de Amerikaanse marine overheerste pessimisme, zeker als werd gekeken naar de gestage uitbreiding van de Sovjetrusische maritieme macht. Openlijk werd gezegd en geschreven dat de US Navy niet meer dan 50% kans zou hebben een conflict met de Rode vloot te overleven en dat de Russen, als ze hadden gewild, de zesde vloot van de Middellandse Zee hadden kunnen vegen bij de Jom-Kippoeroorlog van 1973 [1].

Er is veel kritiek op de defensieuitgaven van de regering Reagan. Die stegen van \$ 156 miljard in 1981 tot \$ 277 miljard in het begrotingsjaar 1986. Die medaille heeft ook een keerzijde. De extra fondsen, de betere betaling en het herwonnen prestige zijn geweldige opstokers voor het militaire apparaat. Het defaitisme van de jaren '70 heeft plaats gemaakt voor een nieuw elan. Dat geldt ook voor de marine. Het Amerikaanse equivalent voor de chef marinestaf is de CNO, Chief of Naval Operations. Onder de twee laatste CNO's, de admirals Thomas Hayward en James D. Watkins, zijn de nationale maritieme taken en middelen geanalyseerd. Het resultaat daarvan is SeaPlan 2000 met

onder meer als taakstelling een marine van 600 gevechtsschepen: the 600-ship navy. Bij die analyse bleek alras dat er sinds de Tweede Wereldoorlog eigenlijk geen samenhangende nationale maritieme strategie was geformuleerd. Op 14 maart 1984 verschenen minister van marine John F. Lehman Jr. en de CNO, admiraal James D. Watkins voor de senaatscommissie voor de strijdkrachten. Daar brachten ze verslag uit van de jarenlange studies, wargames en nationale oefeningen. Zij kregen de politieke toestemming voor een nieuwe strategische aanpak.

In september en oktober 1985 werd die voor het eerst internationaal getest tijdens de NAVO-oefening Ocean Safari. Toen verschenen ook de eerste open publikaties over de nieuwe strategie. Opvallend is dat de eerst-verantwoordelijken, waaronder Lehman en Watkins, daarbij het voortouw namen [2]. Daaruit blijkt het grote belang dat aan de nieuwe maritieme strategie wordt toegekend. Het optreden van de zesde vloot in de Golf van Sirte is er een uitvloeisel van. Wat is er nu eigenlijk aan de hand? . . .

Uitgangsposities

De achtergrond van de nieuwe maritieme strategie is tweërlei: enerzijds heeft zij betrekking op de situatie van de Verenigde Staten, anderzijds slaat zij op de positie van de Sovjet-Unie.

De Verenigde Staten

De veiligheidsconceptie van de VS is gericht op het handhaven van nationale politieke identiteit, structuur en instellingen; op beveiliging van het grondgebied en van overzeese belangen en bond-

Minister van marine John Lehman en admiraal James D. Watkins, de architecten van de nieuwe Amerikaanse maritieme strategie ▶

genoten; op stimulering van de economie; en op het bevorderen van de internationale rechtsorde ([2] blz. 4). In de periode van gewelddadige vrede sinds 1945 steunde en steunt men daarvoor op drie pijlers: afschrikking, voorwaartse verdediging, en solidariteit met de bondgenoten.

Vanuit het NAVO-centrale-veiligheidsdenken in Nederland zien wij wel eens over het hoofd dat een supermacht mondiale belangen en verantwoordelijkheden heeft. Europa en de NAVO zijn niet meer dan een onderdeel van de Amerikaanse veiligheidspolitiek. Wij staan er bijvoorbeeld niet bij stil dat de handel van de VS met het gebied van de Pacific sinds 1982 groter is dan het totale handelsverkeer met Europa. In de Oude Wereld hebben wij leren leven met afhankelijkheid van grondstoffen en invoer. De autarkische VS hebben het daarmee veel moeilijker. De weinige strategische goederen die ze moeten invoeren worden van vitaal belang geacht. Dat geldt met name voor olie uit de Perzische golf en voor mineralen uit zuidelijk Afrika. Die goederenstromen moeten wor-

den veilig gesteld. Dat is een voorname reden waarom de VS formele bondgenootschappen hebben met niet minder dan 43 landen. Dat zijn lang niet allemaal toonbeelden van democratie.

Afschrikking, de eerste pijler van de Amerikaanse veiligheidsconceptie, houdt in dat potentiële aggressors overtuigd kunnen zijn van het risico dat ze lopen bij het aantasten van ieder Amerikaans belang. Dat risico is aanzienlijk groter dan het te behalen voordeel. Afschrikking is ook de basis van de nieuwe maritieme strategie. Zij mikt op onmiddellijke directe of indirecte steun aan landoperaties in bedreigde gebieden, overal ter wereld. Vandaar de permanente aanwezigheid van Amerikaanse vlootverbanden in voorwaartse gebieden. Maritieme presentie is er in de Indische oceaan, de Perzische golf en het Caribische gebied, en uiteraard al lang in de Middellandse Zee en de Stille Oceaan.

De Sovjet-Unie

De Amerikaanse plannenmakers onderkennen

het fundamentele leerstuk van het marxisme-leninisme, dat er een onverzoenlijke tegenstelling bestaat tussen socialisme en kapitalisme. Om twee redenen geloven ze niet dat het Kremlin een confrontatie met de VS wenst:

- de geschiedenis staat aan de kant van het socialisme dat uiteindelijk zal winnen;
- de kosten van een conflict zullen hoog zijn: er bestaat anno 1986 geen gemakkelijke overwinning meer ([2] blz. 5).

Dat neemt niet weg dat de Sovjet-Unie ernaar streeft de loop van de geschiedenis te helpen en te bespoedigen. Dat gebeurt in gebieden en onder omstandigheden waarbij dat zonder risico kan. Daar worden ideologisch rechtvaardige conflicten bevorderd en progressieve krachten gesteund. Dat gebeurt vooral in de Derde Wereld. In 1984 waren daar meer dan dertig gewapende conflicten, van de Tamils in Sri Lanka tot de Golfoorlog tussen Irak en Iran.

Ondanks de offensieve ideologie is het Sovjetrussische veiligheidsdenken in wezen defensief. Ideologie, geschiedenis en mentaliteit versterken elkaar. Zij voeren tot een diep wantrouwen t.o.v. de niet-communistische wereld en een onverzadigbare behoefte aan veiligheid. De Sovjetrussische leiding houdt er rekening mee dat het kapitalisme/imperialisme in zijn doodstrijd een aanval zal doen op de SU, de bakermat en behoedster van het internationale socialisme. De Rode strijdkrachten moeten klaar zijn voor zo'n aanval en sterk genoeg om de uiteindelijke overwinning te behalen. Die strijd zal beslissend zijn. Maarschalk V. D. Sokolovski:

A war between the socialist and imperialist camps — if an aggressor succeeds in starting it — will be the extreme solution of the historical problem between the socialist and capitalist social systems. [3]

In zo'n geval kunnen de Rode strijdkrachten een snelle overwinning behalen door een massaal offensief in Centraal-Europa. De Russen doen daarover niet geheimzinnig; veel van hun publikaties en oefeningen van het Warschau-Pact gebruiken het centrale-sectorscenario. Daarmee beogen ze West-Europa in 14 dagen te bezetten met conventionele middelen. Als het aan de planners van de Russische generale staf ligt blijft het conflict beperkt tot Europa. Daar ligt hun overmacht.

Doelstelling

De nieuwe maritieme strategie wil de derde wereldoorlog voorkomen, maar als dat onverhoopt niet lukt, dan moet de Sovjetrussische één-theaterconceptie onmogelijk worden gemaakt. Terwijl de tanklegers van het Rode leger naar de Rijn rollen heeft de Rode vloot als primaire taken: het beschermen van de kusten van moedertje Rusland en het veilig stellen van de second strike capability.¹ Voorts zal zij de westelijke kernwapendragers opzoeken en aanvallen: vliegveldschepen, Tomahawk-eenheden en ballistische onderzeeboten.² Als secundaire taken worden de westelijke zeeverbindingen aangevallen en wordt flank- en amfibische steun gegeven aan de operaties van het Rode leger in de Oostzee en bij de Noordkaap.

Het komt erop neer dat de Russische zeestrijdkrachten bij het begin van een conflict zullen zijn geconcentreerd in de zeeën rond het moederland. Daar willen de Amerikanen dan aanvallen:

Allied strategy must be prepared to fight in forward areas. That is where the allies are and where our adversary will be. ([2] blz. 7)

Kernwapens

In het westerse denken bestaat een scherpe scheidingslijn tussen conventionele middelen en kernwapens. Die kent het Sovjetrussische politico-militaire denken in veel mindere mate. Tegenover het òf-òf van het Westen staat een veel vager èn-èn [6]. De Russische militaire doctrine hecht grote waarde aan de correlatie van krachten, dat wil zeggen aan de samenhang en interactie van machtsfactoren. Dat slaat niet alleen op militaire, maar ook op politieke en economische krachtsverhoudingen. Gezamenlijk bepalen die de werkelijke capaciteiten van oorlogvoerende partijen. Wel wordt er een technisch onderscheid gemaakt tussen conventionele wapens en wapens voor massavernietiging: biologische, chemische en nucleaire

¹ Bestaande uit 945 ballistische raketten aan boord van kernonderzeeboten van de Typhoon-klasse (SS-N20), Delta-klasse (SS-N18) en Yankee-klasse (SS-N6 en 8) [4].

² De Tomahawk (SLCM) is de maritieme versie van de kruisvluchtwapens; de vier gemoderniseerde slagschepen van de Iowa-klasse zijn ermee uitgerust. Westerse onderzeeboten dragen totaal 664 ballistische raketten: 64 Polaris-A3 aan boord van Britse, 80 MSBS M20 op Franse, en 520 Poseidon-C3 en Trident-1 aan boord van Amerikaanse eenheden [5].

re wapens. De laatste zullen zeker niet lichtvaardig worden gebruikt. Herhaaldelijk heeft het Kremlin verklaard dat de SU niet als eerste kernwapens zal inzetten en alles wijst erop dat die uitspraak serieus wordt genomen. Voor de eventuele inzet van kernwapens aan Russische zijde is de internationale correlatie van krachten van belang, en met name de nucleaire balans. Wanneer de pariteit met het Westen wordt verstoord zullen de wenselijkheid en bereidheid kernwapens te gebruiken verder afnemen. Dat is het geval wanneer de Amerikaanse vloot een substantieel deel van de Sovjetrussische second strike capability zou uitschakelen. De Amerikaanse planners geloven dat door hun nieuwe strategie een conventionele oorlog niet zal escaleren tot een nucleair conflict: „The maritime strategy rejects the assumption of the early resort to nuclear war.” Aldus F. J. West ([1] blz. 10)

De maritieme strategie

Bij de volgende beknopte beschrijving van de nieuwe strategie wordt zoveel mogelijk de US Navy aan het woord gelaten, bij monde van de Chief of Naval Operations, admiraal Watkins [2]. Zeemacht is toepasbaar in het gehele spectrum van conflicten. De nieuwe strategie haakt daarop in door onderscheid te maken tussen drie fasen die zonder scherpe afscheiding in elkaar overlopen.

1. *Maritieme aanwezigheid in vreedstijd: „peacetime presence”*

De aanwezigheid van schepen en vlootverbanden heeft een stabiliserende werking, vooral in gebieden waar het onrustig is. Voor de betrokken landen en regio's is het een signaal: de VS hebben hier belangen en zijn bereid en in staat die te behartigen. Maritieme presentie kan het lokale machtsevenwicht bevorderen of herstellen. Een crisis kan daardoor worden bedwongen nog vóór ze ontstaat. In het kader van deze fase van de strategie hebben Amerikaanse marineschepen en marinierseenheden in 1984 bezoeken gebracht aan 108 landen en werd gezamenlijk geoefend met strijdkrachten van 55 landen.

2. *Maritieme crisisbeheersing: „crisis response”*

Dit is de kern van de maritieme strategie. Als er

ooit een oorlog met de Sovjet-Unie uitbreekt is dat waarschijnlijk het gevolg van een uit de hand gelopen crisis. Snel en adequaat optreden van zee-strijdkrachten bij een crisis vereist:

- voorwaartse verdediging en mobiliteit;
- een hoge graad van gereedheid;
- operaties met eigen en geallieerde zee-strijdkrachten, landmacht- en luchtmachteenheden;
- langdurige onafhankelijke logistieke ondersteuning, ook en vooral ver van huis;
- een ruime reeks mogelijkheden en capaciteiten;
- controle op escalatie.

Het laatste is misschien wel het belangrijkste. Door hun flexibiliteit, beweeglijkheid en precisie zijn maritieme eenheden in staat naar behoefte aanwezig te zijn of achter de kim te blijven. Zij kunnen dreigen of geruststellen, snel opdagen en even snel weer verdwijnen.

3. *Maritieme oorlogvoering: „warfighting”*

Zolang maritieme aanwezigheid en crisisbeheersing goed werken zal afschrikking effectief zijn. Toch blijft het mogelijk dat er iets mis gaat en een oorlog uitbreekt. Dan zullen de Russen ongetwijfeld hun centrale-sectorscenario willen uitvoeren. Ongaarne zullen ze worden geconfronteerd met acties op de flanken en met mondiale vijandelijkheden. Dat is precies wat de nieuwe strategie doet. Ingeval van oorlog kan de SU rekenen op een langdurig mondiaal conflict. Dat zal drie stappen kennen die ook weer onscherp in elkaar overlopen:

- afschrikking of het uitbreken van vijandelijkheden: „deterrence or the transition to war”;
- nemen van het initiatief: „seizing the initiative”;
- het gevecht naar de vijand brengen: „carrying the fight to the enemy”.

Afschrikking of het uitbreken van vijandelijkheden doen zich voor wanneer een internationaal conflict dreigt uit te lopen op een confrontatie tussen de beide supermachten. Dat was het geval bij de Cuba-crisis in 1962. Het doel is en blijft afschrikking. Daarom moet maritieme macht snel en beslissend mondiaal worden gebruikt. Dat is het gevecht om het eerste salvo, „the battle of the

first salvo". De US Navy moet de Rode vloot daarvan weerhouden en tegelijkertijd klaar zijn haar op te vangen en acties te beantwoorden. In dat stadium worden de volgende acties genomen.

— Agressieve opmars van onderzeebootbestrijdingseenheden (onderzeeboten en maritieme patrouillevliegtuigen). Dat zal de Sovjetrussische onderzeeboten terugdringen naar defensieve posities ter bescherming van de eigen ballistische onderzeebootvloot. De optie van vroegtijdige aanvallen op de westelijke zeeverbindingen wordt haar daarmee ontnomen.

— Vroegtijdige embarkatie en voorwaartse verplaatsing van mariniers. De versterking van Noorwegen is daarbij een overtuigend signaal van solidariteit.

— Vroegtijdige voorwaartse verplaatsing van vliegekampschepen. De geëmbarkeerde luchtsteun is essentieel voor bondgenoten als Japan, Noorwegen en Turkije. Zulks betekent niet dat er in dit stadium een „charge of the light brigade" zal plaatsvinden op Kola. Het tijdig en overall ter wereld innemen van voorwaartse posities dient ter afschrikking. Het leert de Russen dat ze geen enkele regio kunnen veronachtzamen. Die wetenschap zou hen wel eens kunnen weerhouden van hun favoriete offensief in Europa en zal in ieder geval de druk op de NAVO-strijdkrachten verminderen.

— Het oproepen van reservisten. De president heeft de bevoegdheid 100.000 man reservepersoneel onder de wapens te roepen. Dat is nodig voor de logistieke ondersteuning en voor zeetransport (sealift).

Het nemen van het initiatief komt aan de orde wanneer de afschrikking faalt en vijandelijkheden uitbreken. Het is onmogelijk te voorspellen waar het eerste schot zal vallen, maar het is wel zeker dat Europa daarbij betrokken zal zijn. Zeestrijdkrachten zullen dan zover voorwaarts als mogelijk is het initiatief nemen. Rode vlootverbanden in de Middellandse Zee, de Indische Oceaan en elders zullen worden vernietigd. Ook vazallen van de SU zullen zo nodig worden geneutraliseerd. Er zijn drie goede redenen om het initiatief te nemen:

- aan de bondgenoten wordt Amerikaanse vastbeslotenheid gedemonstreerd, er wordt bijgedragen aan de solidariteit;
- in de militaire geschiedenis blijkt initiatief het

middel om vijandelijke strijdkrachten uit te schakelen;

— zodra afschrikking faalt wordt de doelstelling van de strategie: het beëindigen van de oorlog onder Amerikaanse voorwaarden. Door het initiatief te nemen komt het Kremlin onder directe druk te staan.

In dat stadium komen alle klassieke marinetaken aan de orde: onderzeebootbestrijding, acties tegen oppervlakte doelen, optreden tegen bevelvoering en verbindingen (command and control), luchtaanvallen, luchtverdediging, mijnenoorlog, speciale operaties, amfibische landingen, zee-transport. Een agressieve campagne zal worden gevoerd tegen de Russische onderzeeboten met inbegrip van de onderzeeboten met ballistische kernwapens.

Door het gevecht naar de vijand te brengen worden de twee voorgaande stadia afgerond. Om de oorlog te kunnen beëindigen onder gunstige voorwaarden moet de vernietiging van alle Sovjetrussische vloten en onderzeeboten worden voltooid. Daardoor komt de weg vrij om maritieme bases en ondersteuningsfaciliteiten op alle strijdtoneelen te bedreigen met maritieme luchtmachten en amfibische eenheden. Vernietiging van de second strike capability verschuift de kernwapenbalans in het voordeel van het Westen. Nucleaire escalatie wordt voor de Russen een steeds minder aantrekkelijke optie. Intussen wordt mondiaal de strijd te land en in de lucht gesteund. De zeeverbindingen worden in stand gehouden. Amfibische eenheden kunnen worden gebruikt om verloren gegaan terrein te herwinnen. De macht van de vliegekampschepen wordt benut om de Russen op te rollen op de flanken, de strijd in de centrale sector te steunen en de oorlog naar de Sovjet-Unie te verplaatsen.

Om die oorlog vervolgens tot een gunstig einde te brengen hanteert de strategie de volgende doelstellingen:

- ontzeg de Russen hun soort oorlog; door mondiale druk zal een conflict noch kort, noch lokaal zijn;
- vernietig de Rode zeemacht;
- beëindig de oorlog onder aanvaardbare voorwaarden voor de VS en hun bondgenoten door te dreigen met directe aanvallen op Sovjetrussisch

gebied of verschuiving van de nucleaire correlatie van krachten.

Agressief gebruik van maritieme macht maakt het in dit stadium voor de Sovjetrussische leiding iedere dag onaantrekkelijker over te gaan tot nucleaire escalatie. Het gaat er niet om hoe de maritieme strategie wordt beïnvloed door kernwapens, maar hoe maritieme macht de nucleaire balans kan wijzigen.

Sovjetrussische reacties

Over de nieuwe Amerikaanse maritieme strategie is tot nu toe vooral gepubliceerd in Amerikaanse vakliteratuur. Er zijn ook kritische geluiden, hoewel een integrale discussie nog niet heeft plaatsgevonden. Buiten de VS hebben enkele deelaspecten aandacht gekregen [7]. Belangrijk is natuurlijk hoe de leiders in het Kremlin reageren.

Daarvoor zijn een paar vage aanduidingen.

- Tot 1984 was de Noordelijke vloot verreweg de grootste en belangrijkste van de vier Sovjetrussische vloten. Zij telde 65% van alle ballistische onderzeeboten, en alle grotere bovenwaterschepen die sinds 1980 in dienst waren gekomen werden erbij ingedeeld [8]. Sinds een jaar is er een verschuiving te zien naar het Verre Oosten. De Noordelijke vloot is teruggevallen tot 41 ballistische onderzeeboten (52% van de sterkte) en de Pacificvloot telt nu 32 eenheden (40% van het totaal) [9]. Spreiding van de second strike capability zou hiervoor de aanleiding kunnen zijn. Bovendien zijn de thuiswateren van de Pacific-vloot, de gesloten zee van Ochotsk, beter te beschermen dan de open Barentszee bij Kola.

- In het legerdagblad *Kraznaja Zvezda* werd verslag gedaan van een recente partijvergadering op het ministerie van defensie. Tijdens de discussie werd gesteld dat „meer aandacht (moet) worden besteed aan het ontwerpen van nieuwe verrassingstactieken waarmee de vijand te lijf kan worden gegaan” [10]. Denken de Russen na over het gevecht om het eerste salvo?

Europa en de NAVO

De nieuwe strategie is een nationale Amerikaanse aangelegenheid. Het is geen kookboek met recep-

ten voor de oorlog ter zee. In de beginfasen van maritieme aanwezigheid en crisisbeheersing betreft het eerder buitenlandse politiek dan veiligheidsbeleid. Dat is niets nieuws: door de eeuwen heen is zeemacht gebruikt als instrument van buitenlandse politiek („gunboat diplomacy”).

Voor de VS gaan veiligheidsbeleid en buitenlandse politiek over de gehele wereld hand in hand. Aangezien 73% van de aarde uit water bestaat presenteren zij hun maritieme strategie nadrukkelijk als mondiaal. Dat laat Europa en de NAVO niet onberoerd [11]. Tientallen keren vallen in de Amerikaanse geschriften de termen Europa, NAVO, bondgenoten. Daarmee rijst levensgroot de vraag naar de Kreeftskeerkring. Hoe lang wil Europa nog doorgaan met de fictie dat het bondgenootschappelijke veiligheidsbeleid beperkt blijft tot een afgepaald gebied in de Noord-atlantische regio als de voornaamste bondgenoot zo duidelijk mondiaal denkt en handelt? Houdt de dreiging voor Europa soms op bij die streep op de zeekaarten?

In twee wereldoorlogen zijn de VS in eerste instantie buiten het conflict in Europa gebleven. Pas na verloop van tijd kwamen Amerikaanse expeditielegers het uitgeputte oude werelddeel te hulp. Met vergaande NAVO-verplichtingen en ruim 300.000 militairen in Europa mag de VS geen afzijdigheid worden verweten. Maar toch: de nieuwe strategie mikt op ontmoedigen van het Russische offensief in de centrale sector door mondiale vijandelijkheden op de flanken. Pas in de fase van „warfighting” wordt als uiterste optie het dreigen met aanvallen op de Sovjet-Unie genoemd.³ Daaruit volgt impliciet dat de supermachten elkaars grondgebieden willen ontzien terwijl Europa en de rest van de wereld in brand staan. Slagveld Europa: geen prettig vooruitzicht.

De nieuwe strategie besteedt veel aandacht aan de Pacific en de zeeverbindingen in het Verre Oosten. Dat is slecht nieuws voor Europa en de NAVO. Nu al is er een chronisch tekort aan escorteschepen voor de vitale aanvoer van voorraden en versterkingen over de Atlantische oceaan. SAC-LANT spreekt van tekorten van 50%. Dat wordt al-

³ *Terminate the war on terms acceptable to us and to our allies through measures such as threatening direct attack against the homeland.* ([2] blz. 14)

leen maar erger als de US Navy meer aandacht aan het Verre Oosten gaat geven. Bij een langdurig conventioneel conflict — uitgangspunt van de strategie — zou dat rampzalig kunnen worden. De Nederlandse strijdkrachten beschikken nog niet eens over de minimumvoorraden die de NAVO nodig acht voor een relatief kort conflict [12]. Dat hebben ze overigens gemeen met de meeste bondgenoten.

In de artikelen over de nieuwe strategie worden Engeland en Frankrijk met ere genoemd als bondgenoten die met zeestrijdkrachten deelnemen aan voorwaartse aanwezigheid. Beide landen hebben vlootverbanden in het Golfgebied. De Turkse en Westduitse marines worden genoemd omdat ze permanent aanwezig zijn in de Zwarte Zee en de Oostzee om de eerste klappen uit te delen. En de rest? Die wordt niet eens genoemd. Over hun belangen wordt beslist buiten aanwezigheid. Wie in het internationale gebeuren niet meedoet, telt niet mee. Riep daar iemand Europese defensiepolitiek? Of was het WEU nieuwe stijl?

Literatuur

1. F. J. West Jr. — Maritime strategy and Nato deterrence. *Naval War College Rev.* (1985)(9/10)5.
2. J. D. Watkins — The maritime strategy; P. X. Kelley en H. K. O'Donnell Jr. — The amphibious warfare strategy; J. F. Lehman Jr. — The 600-ship navy, in: The maritime strategy (suppl.) *US Naval Inst. Proc.* (1986)(1).
3. V. D. Sokolovski — *Soviet military strategy* (Eng. vert. v. 1e dr.). Rand Corporation, Santa Monica (1963)287.
4. *Nato and the Warsaw Pact force comparisons*. NAVO, Brussel (1984)27/28.
5. A. Martin-Pannetier — *La défense de la France, indépendance et solidarité*. Charles Lavauzelle, Parijs/Limoges (1985)121.
6. G. C. Berkhof en P. M. E. Volten — *Het militair-strategisch denken in de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Overeenkomsten en verschillen*. Kon. Ver. Ons Leger, Den Haag (1982).
7. K. Colijn en P. Rusman — De nieuwe strategie van de Amerikaanse marine. De aanvalsonderzeeër. *Vrij Nederland* (1986)(1 feb); W. Kennet — Crisis under the ice. *Times* (1986)(26 feb); J. Ausland — The silence on naval nuclear arms should be broken. *Int. Herald Trib.* (1986)(12 mrt).
8. *De noordflank* (studie). Marine Stafschool, Den Haag (1984)47.
9. *The balance of strength in northern Europe* (uittreksel Noorse versie van The Military Balance 1984-85). Norwegian Atlantic Committee, Oslo (1985).
10. R. van den Boogaard — In Sovjetleger waait nog geen nieuwe wind. *NRC Handelsblad* (1986)(6)332.
11. G. Teitler — The maritime strategy: uitdaging ook aan de bondgenoten. *Marineblad* (1986)(6)332.
12. *Defensienota 1984*. Staatsuitgeverij, Den Haag (1984)187 (KM), 193 (KL), 199 (KLu).

Nederland

Of wij het leuk vinden of niet, de nieuwe maritieme strategie van onze voornaamste bondgenoot laat ook de Nederlandse defensie niet ongemoeid. Nu wreekt zich dat de Defensienota 1984 geen analyse bevat van onze nationale belangen en een evaluatie van de dreiging en de middelen om die het hoofd te bieden. Als het goed is komt er voorlopig geen arbeidsduurverkortening voor o.m. de staven van de CDS en de Chef marinestaf.

Ten aanzien van de KM kan worden gesteld dat die als het ware een voorschot heeft genomen op de nieuwe strategie. De mariniers in Noorwegen, de Orions op Keflavik, onderzeeboten en schepen in de noordelijke Oostatlantische oceaan, zij dragen allemaal bij aan de strategische flanksteun van de centrale sector en de beveiliging van de zeeverbindingen naar Europa. Vooral 1 Lk in het noordelijkste vak van de centrale sector heeft daar belang bij.

Dat neemt niet weg dat er nog heel wat vragen wachten op antwoord. Nederland, quo vadis?

German medieval armies 1300-1500

door C. Gravett en A. McBride, 48 blz., geïll.

Brunswick troops 1809-15

door O. von Pivka en B. Fosten, 48 blz., geïll.

US calvary on the plains 1850-90

door P. Katcher en R. Volstad, 48 blz., geïll.

Resistance warfare 1940-45

door C. C. Jurado en P. Hannon, 48 blz., geïll.

Uitg.: Osprey, Londen, 1985. Prijs per deel: £ 3,95.

ISBN: resp. 0.85045.614.2/613.4/609.6/638.x

In de „Men-at-arms series” zijn, onder nrs 166 t/m 169, de bovengenoemde uitgaven verschenen. Osprey prijst ze als volgt aan: „for detailed information on the world's fighting men, with subjects ranging from ancient Egypt to the 1980s, Men-at-arms series remains unrivalled”. Gelet op de beperkte en vastgestelde hoeveelheid bladzijden, heeft de uitgever gelijk. Deze lees- en kijkboekjes geven een goed inzicht in bewapening en wapenrok

van destijds, e.e.a. omlijst met historische achtergrondinformaties. Men krijgt snel een algemeen inzicht in de beschreven periode. De boekjes zijn zeer goed uitgevoerd, met een keur aan zwart-witfoto's en steeds acht gekleurde platen met uniformen en bijbehorende bewapening.

German medieval armies behandelt de organisatie en inzet van de legers behorende tot het Heilige Romeinse Rijk. De grootte van dat rijk noodzaakte de auteur de grote lijnen aan te houden. Het boekje bevat twee delen: een beschrijving van het leenstelsel, de wijze waarop de legers werden gerecruiteerd, en de belangrijkste ridderorden, en een deel handelend over enkele belangrijke veldslagen, zoals bv. die van Mühlendorf op 28 september 1322 tussen de legers van Lodewijk van Beieren en Karel de Schone; Baesweiler (1371); Döfingen (1388) en Praag (1420). De gekleurde platen tonen ridders en voetvolk.

Brunswick troops 1809-15 beschrijft — na een korte inleiding over de geschiedenis van het Heilige Romeinse Rijk, uitmondend in de Napoleontische oorlogen — het „zwarte leger” van de hertog van Brunswijk, bestaande uit een regiment infanterie en een regiment huzaren, elk 1000 man sterk. Zoals gewoonlijk wordt nader ingegaan op de belangrijkste veldslagen in de desbetreffende periode, met name die gedurende het jaar 1815, toen de troepen van Brunswijk aan de zijde van de geallieerden tegen de troepen van Napoleon vochten, o.a. bij Quatre Bras en Waterloo. De gekleurde platen, voorstellende de uniformen

van officieren, onderofficieren en soldaten zijn van een uitstekende kwaliteit.

US cavalry on the plains geeft — de titel zegt het al — een beschrijving van het optreden van de Amerikaanse cavalerie op de prairies van Noord-Amerika. Ingegaan wordt op de gevechten tegen de Indianen, zoals die bij Sand Creek, Dove Creek, tegen de Sioux, die onder leiding van de fameuze Sitting Bull zich hardnekkig maar vergeefs verdedigden, en de slachting bij Wounded Knee. Kort wordt ingegaan op de organisatie van de cavalerie en het leven van de cavaleristen op de prairies.

Resistance warfare 1940-45 gaat niet alleen in op de ondergrondse strijdkrachten van de door de Duitsers bezette gebieden, maar geeft ook een beschrijving van de Duitse veiligheidsdiensten en van de Britse Special Operations Executive. Van Noorwegen, Denemarken, Nederland, België, Frankrijk en zelfs Italië, dat toch geen bezet gebied was, worden zowel de collaboratie als de geschiedenis en organisatie van de verzetsstrijders kort en duidelijk beschreven. De gekleurde platen tonen zowel de uniformen van de Duitse bezetters als die van de collaborateurs en verzetsstrijders.

P. L. HOEVERS, bgen inf. b.d.

